

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Vliv médií na osobnost dítěte

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. František Šnitr

Vypracoval:
Petr Kubera

Brno 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Vliv médií na osobnost dítěte“ jsem vypracoval samostatně a použil jen literaturu a informační zdroje uvedené v seznamu literatury.

Humpolec 7. listopadu 2006

.....

Petr Kubera

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Františku ŠNITROVI za velmi užitečnou metodickou pomoc a cenné rady během konzultací a při výběru odborné literatury, které jsem využil během zpracování mé bakalářské práce.

Petr Kubera

Poděkování

Tímto bych chtěl také poděkovat své rodině a blízkým přátelům, kterých si nesmírně vážím za to, že mi při vypracování bakalářské práce poskytli morální podporu a pomoc.

Petr Kubera

Poděkování

Poděkování patří také paní Mgr. Jitce POKOVÉ, ředitelce ZŠ Mendíků v Praze 4 a panu Mgr. Pavlu RAFAJOVI, ředitelovi ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově, kteří mi umožnili provést na jejich školní půdě výzkum.

Petr Kubera

OBSAH

Úvod	7
1. Masová komunikace součást životního stylu	8
1.1 Komunikace jako druh sociální interakce	8
1.2 Význam, funkce a účinky médií	10
1.3 Novinová komunikace	13
1.4 Rozhlasová komunikace	15
1.5 Televizní komunikace	16
1.6 Telekomunikace a informatika	18
1.7 Význam knihy v současném mediálním světě	20
1.8 Dílčí závěr	22
2. Vliv médií na osobnost dítěte	23
2.1 Osobnost a její utváření	23
2.2 Média v rodinném prostředí	26
2.3 Média ve školním prostředí	27
2.4 Pozitivní a negativní vliv mediálních prostředků	30
2.5 Dílčí závěr	34
3. Výchova a vzdělávání jako součást prevence	35
3.1 Význam rodiny v procesu výchovy	35
3.2 Výchova a vzdělávání ve školních a v mimoškolních podmínkách	38
3.3 Prevence zaměřena na děti a mládež	41
3.4 Dílčí závěr	46
4. Zpracování výzkumu	48
4.1 Výzkumné předpoklady	49
4.2 Charakteristika výzkumných středisek	50
4.3 Zpracování a vyhodnocení údajů zjištěných výzkumem	52
4.4 Závěr výzkumného šetření	54
Závěr	55
Resumé	56
Anotace	57
Seznam literatury	59
Seznam příloh	

Úvod

Ještě před tím, než obletěly světem poprvé zprávy o objevení písma, papíru, tisku, tištěných novin a jiných sdělovacích produktů, než se začala provádět experimentální zkoumání elektromagnetických vln při zrodu rozhlasu a posléze i televize a dalších informačně sdělovacích prostředků, se lidská společnost od počátku své existence dorozumívala nejrůznějšími komunikačními prostředky ve formě posuňků, zvuků či později řeči, která byla srozumitelná pro každého jedince takového společenského uspořádání. Teprve s postupným vývojem moderní společnosti, vědeckotechnické revoluce a otevřením brány tržního hospodářství, začala do prostředí trhu intenzivněji vstupovat **média**, která více či méně ovlivňovala život každého z nás, jak život lidí na venkovských, tak i v městských aglomeracích. Tyto informační produkty, ať chceme či nechceme, nás provázejí a ovlivňují každodenní způsob našeho života. Masové sdělovací prostředky jako např. noviny, knihy, rozhlas, televize, internet se staly zajímavou a v současné době především pro dospívající **mládež** tak přitažlivou součástí životního stylu, že mohou do jisté míry příznivě, ale také negativně ovlivnit jejich **osobnostní**, mravní, ale i citovou složku a nabourat jejich přirozený duševní vývoj.

Základním účinným prostředkem proti těmto negativním vlivům je výchova v rodině. Zejména zde by měli rodiče zastávat v procesu socializace základní vzorec společenského chování, vést a vychovat jedince v řádného občana. V tomto prostředí se uskutečňují počátky náhledu a chápání složitých lidských vztahů jak v samotné rodině, tak ve společnosti. Z této „primární řeky“ pramení a utváří se postoje a morální kvality každého člověka. Vedle rodiny paralelně působí při výchově mládeže také pedagogové ve školských a mimoškolských zařízeních, vrstevnické party, kolektivy, později pracovní skupiny, a také sociální a ekonomická politika státu atd.

Cílem bakalářské práce není podat vyčerpávající a doslovný výklad celého problému, ale prostřednictvím poznatků získaných studiem odborných a literárních pramenů, článků publikovaných v literatuře, časopisech a na internetu popsat, přiblížit, shrnout danou problematiku a poukázat na nutnost preventivních programů a osobních přístupů ze strany rodiny, učitelů a jiných odborných pracovníků. V této práci jsem také uplatnil profesní poznatky, získané zejména při preventivní činnosti zaměřené k výchovným účelům dětí a mládeže, které se uskutečnily na různých školách hlavního města Prahy. Zejména to byl také jeden z důvodů, proč jsem si téma „**Vliv médií na osobnost dítěte**“ zvolil, neboť pracuji jako policejní inspektor SKPV zařazený na problematice dětí a mládeže.

V aplikační části byl proveden výzkum prostřednictvím dotazníkové metody, zaměřené na průzkum a srovnání postojů žáků dvou rozdílných základních škol k televizi a knize a jejich využívání v každodenním životě dospívající mládeže.

1. Masová komunikace součást životního stylu

1.1 Komunikace jako druh sociální interakce

Každé lidské společenství, které žilo na určitém území naší planety, se konkrétním způsobem dorozumívalo, přičemž jednotlivý mluvený znak měl svůj specifický význam, který byl srozumitelný pro každého jedince dané kultury.

Můžeme tedy říci, že komunikace je proces dorozumívání a sdělování významů mezi jedinci. Významem chápeme, např. informace, emoce, prožitky, hodnoty, normy, tedy vše, o čem lidé mezi sebou komunikují. Předpokladem pro předání určité informace je existence komunikačního vztahu mezi komunikujícími lidmi.¹

Specialista C. Cherryho, který se zabývá lidskou komunikací, popisuje, že člověk vyvinul diferencovaný systém komunikace, který činí možným jeho sociální život, přičemž specifickými formami lidské komunikace jsou mluvené a psané projevy. Podle G. A. Millera komunikace znamená, že informace přechází z jednoho místa na druhé. V praxi se jedná o předávání poznatků od jedné osoby k druhé prostřednictvím sociální interakce, nebo si je jedinec vyhledává sám z určitého informačního zdroje v tom případě se jedná o sociální akt jednosměrný.²

Člověk je svou povahou tvor společenský. Sociální komunikační procesy jsou podmínkou a předpokladem existence určitého lidského společenství. V dnešním „komunikačním věku“ stále více nabývá na významu přenos nejrůznějších informačních obsahů prostřednictvím komunikačních médií. Pohlédnutím do historie dějin můžeme rozlišit tři etapy společenské komunikace:

- ✓ mezi první etapu lidské komunikace řadíme **období řečové komunikace**
- ✓ mezi druhou etapu lidské komunikace řadíme **období dokumentové komunikace**
- ✓ mezi třetí etapu lidské komunikace řadíme **období elektronické komunikace**

Tato období se svým způsobem postupně kumulují, přičemž z tohoto rozdělení vyplývá, že řečová a mimořečová přímá komunikace zůstane „nejpřirozenějším základem mezilidských vztahů a sociální komunikace“.³

Pro každou kulturu je vlastní určitý systém komunikace zahrnující jednak jazyk, postoje, gesta, ale i typické vzorce chování. Ty nemusí být pro jedince jiné kultury srozumitelné. Každá kultura si postupným vývojovým obdobím vytvořila specifické komunikační systémy, které jsou srozumitelné pro jedince takové společnosti.

¹ GILLNEROVÁ, I., et al. *Slovník základních pojmů z psychologie*. Praha, Fortuna, 2000, s. 64 – 65.

² NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha, Academia, 1999, s. 157.

³ SEKOT, A. *Sociologické texty 2 ke studiu sociální pedagogiky*. Brno, Institut mezioborových studií, 2004, s. 6.

Mezi základní nosné pilíře interpersonální komunikace patří verbální a neverbální sdělování významů komunikace.

Verbální komunikaci lze vymezit jako specificky lidský způsob komunikace, který obsahuje složku mluvenou nebo psanou, přičemž mluvenou řeč umožňuje typicky lidská schopnost artikulace, tzv. jemné pohyby mluvidel, které umožňují při mluvení článkování hlásek.

Na rozdíl od verbální komunikace, která je výlučně uskutečňována jazykem, rozumíme neverbální komunikací souhrn sociálního chování. Z počátku se jedná o vztahy spočívající na tělesných kontaktech a později jsou nahrazovány tzv. vizuálními klíčovými podněty, jako jsou např.: mimika, výraz tváře, vnější zjev, postoj těla nebo gestikulace. Na rozdíl mezi sociální interakcí a komunikací poukazuje J. Janoušek. Podle něho komunikace vnitřně souvisí s interakcí, tedy sdělováním informací tváří v tvář, výměnou dopisů atd. V praxi platí, že v sociální interakci nelze nekomunikovat, neboť její základní podstatou je komunikativní chování, které má konkrétní obsahovou složku.⁴

Lidská evoluce probíhala v delším časovém období, kdy se z individua, které se nejprve dorozumívalo posuňky a zvuky, začala postupně utvářet myslící a uvažující bytost, odlišující se od ostatních živočišných druhů žijících na naší planetě. U člověka docházelo k formování složité složky poznávání, která umožňovala soustavně přemýšlet o určitém problému a hledat vhodná řešení.

Podle mého názoru mediální sdělovací prostředky začaly vstupovat do prostředí trhu z důvodu lidské potřeby, kdy už nepostačovala běžná komunikace, lidé se chtěli dorozumívat i na delší vzdálenosti, chtěli být informováni o tom, co se děje ve světě, fyzicky a psychicky náročné byly také jízdy posílů s nejrůznějšími zprávami.

Přechodem na demokratickou společnost došlo k otevření trhu, díky tomu docházelo k dalšímu zlepšování a zdokonalování vědeckého a technického průmyslu i informačních technologií, především vycházejících ze světových velmocí, ale také myšlenky na zisk a popularitu. To byl jen malý výčet toho, co bylo zřejmě impulsem při zrodu dřívějších i současných objevů a vynálezů konkrétních mediálních produktů a technologií.

⁴ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha, Academia, 1999, s. 157 – 164, 167 – 176.

1.2 Význam, funkce a účinky médií

Když se řekne obecně média, určitě si každý z nás vybaví nejpoužívanější pojmy současnosti, tedy především tisk, rozhlas, televize, film, kniha, telefon nebo internet. Avšak význam pojmu „**médium**“ je mnohem širší. V překladu tento význam znamená: zprostředkující činitel, prostředek. Tedy vše, co něco zprostředkovává, přenáší a sděluje informace. S tímto pojmem se můžeme setkat nejen v chemii, biologii, fyzice, dějepisu, výpočetní technice, ale také v teorii sociální komunikace.⁵

Člověk je bytost společenská, přičemž podmínkou a předpokladem zachování existence každého lidského společenství byly sociálně komunikační procesy, tedy komunikace mezi lidmi, ale také mezi člověkem a přírodou. Na počátku bylo písmo obrázkové (tzv. „*piktogramy a ideogramy*“) a teprve až („*slovo psané*“) pomocí fonetické abecedy přímo ovlivňovalo řeč, jeho gramatiku, artikulaci a také společenské použití jazyka.

Psané písmo umožňovalo člověku soustavně myslet a analyzovat myšlenkové celky. Rozhodujícím obdobím pro rozšíření různých druhů médií se stává vývoj nepřetržitého vědecko – technického pokroku, především se jedná o významné vynálezy a objevy. Nově vznikají druhy technických komunikačních prostředků, avšak tyto nové komunikační produkty nevytlačují ty staré, nýbrž se vzájemně ovlivňují.

Sociální komunikace byla a stále je obohacována rozhlasem, televizí, filmem a celou řadou dalších moderních masmédií.⁶

Média se stala neoddelitelnou součástí našeho života a stále ve větší míře a významným způsobem ovlivňují podobu společenského, kulturního i politického života současné konzumní společnosti, ale také ekonomickou úspěšnost společenských odvětví. Z odborného pohledu jsou média charakterizována jako prostředky, jimiž je zprostředkována moderní forma komunikace, přičemž přenášené informace jsou přijímány velkým anonymním souborem mediálních konzumentů.⁷

Otázkou stále zůstává: „K čemu média mají ve skutečnosti sloužit, co doopravdy pro společnost záslužného dělají a jaký je účel jejich existence?“ Odpověď se může zdát velmi snadná a jednoznačná, ale ne vždy tomu tak je. Jedna z možných odpovědí může být ta, že se zákonitě **funkce médií** bude měnit v závislosti na typu společenského uspořádání, politických, sociálních a ekonomických podmínkách a kulturních kontextů.⁸

Myslím si, že se bude v každém případě jednat o vzájemnou interakci člověka, jeho potřeby ve vztahu k jejímu uspokojení. Stále se rozvíjející moderní technologie a otevřenost tržního hospodářství, přináší celou řadu nových prostředků masové

⁵ JIRÁK, J., KÖPPOVÁ B. *Média a společnost*. Praha, Portál, 2003, s. 15 – 16.

⁶ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. Praha, Karolinum, 2005, s. 69 – 71.

⁷ McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha, Portál, 1999, s. 21 – 22.

⁸ BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno, Barrister & Principal, 2001, s. 148.

komunikace od informačních inovací přes nová přenosová média a jiné masové prostředky. Vždyť právě člověk byl u zrodu produktů technických prostředků, neboť reagoval na konkrétní potřeby společnosti a ekonomického trhu. V jeho nervové soustavě proběhly myšlenky spojené s nejrůznějším experimentováním a posléze objevy různých komunikačních produktů, které by ve stejný časový úsek oslovily širokou masu lidí na celém světě. Dnes si již asi žádný z nás nedovede představit život bez masových sdělovacích prostředků, neboť se staly součástí našeho životního stylu.

Funkce médií lze rozdělit na pět základních druhů, především se jedná o funkci sociální, informační, kulturní, zábavnou a politickou.

1) **Sociální funkce** – poskytuje jedincům příklady společenského vystupování či života, společenské situace a jednání, které jsou určitou měrou přínosem v procesu socializace. Příklady přispívají k socializaci příjemců, přičemž jim zprostředkovávají představy a vztahy, které je vedou k tomu, že tyto společenské náhledy chápou jako přirozené a brání jim, aby se chovali nezákonně.

2) **Informační funkce** – prostřednictvím médií se lidé mohou dozvědět nezbytné informace z celého světa, přičemž pomocí této funkce předkládají člověku určitý pohled na dění ve světě a svým způsobem publikum pohlcují.

3) **Kulturní funkce** – média předkládají lidem určité podklady spojené s odrazem naší kultury, poukazují na současný stav společenské kultury a umocňují snahu po určité změně a kulturního růstu.

4) **Zábavní funkce** – umožňuje lidem zapomenout na starosti a problémy běžného života, poskytuje publiku potěšení, pobavení, zábavu, ale také mu pomáhá odpoutat pozornost od nelehkých sociálních situací.

5) **Politická funkce** – prostřednictvím médií si člověk vytvoří představu o tom, jak funguje politické zřízení na našem území, ale i ve světě. Příjemci je předkládána představa o politických aktivitách a událostech.⁹

Termín **účinky médií** můžeme definovat jako intersubjektivně zjiitelné vlastnosti nebo změny chování jednotlivců, společenských procesů nebo sociálních systémů, které mohou být interpretovány, s přihlédnutím k sociálnímu kontextu, obsahem, organizací, či formami masmédií.¹⁰ Mediální účinky lze také vymezit jako zamýšlené nebo nezamýšlené důsledky činnosti masmédií.

Pojem „**mediální účinnost**“ označuje výkonnost médií při dosahování konkrétního cíle a určitým způsobem implikuje k jistému jasně vymezenému záměru komunikace.¹¹ Masové sdělovací prostředky ovlivňují chování, názory či postoje jedinců, mohou být přínosem jak v rozšiřování obzorů poznání, vzdělávání, tak i poznávání v politickém a

⁹ BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno, Barrister & Principal, 2001, s. 148 – 151.

¹⁰ KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha, Karolinum, 1995, s. 162.

¹¹ McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha, Portál, 1999, s. 365.

spotřebitelském rozhodování, dále mohou pozitivním způsobem ovlivňovat životní styl, tedy zdraví, ale také mohou působit v negativním slova smyslu, zejména ve vyvolávání napětí, mohou být spouštěcím mechanismem ke společensky nežádoucímu jednání nebo negativním činitelem, který uvádí publikum v omyl.

S touto skutečností souvisí také posilování a naopak ohrožování stability společenského systému, podporování i zpomalování nebo brždění společenské změny od změn v samotné struktuře po technologické inovace. Obecně můžeme konstatovat, že média ovlivňují jak samotného jedince, tak i společnost a mají pro ně nějaký významný účinek.¹²

Média lze rozdělit na dva základní druhy:

1) **Primární komunikační média** – zahrnují soustavy znaků a pravidel pro jejich používání, které je možné považovat za prostředek sdělení mezi účastníky komunikace.

2) **Sekundární komunikační média** – s postupným rozvojem lidské společnosti a pozemské civilizace rostla potřeba přenášet informace na větší vzdálenost, prezentovat je v relativně krátkém časovém úseku a většímu počtu publika.

Sekundárními médii se lidé snažili o překonání časové a prostorové omezenosti vysílaných sdělení. Za komunikační média lze považovat prostředky snažící se o záznam a přenos sdělení informací od písma přes posly a signalizace až po přenosové, vysílací techniky a počítačové komunikační sítě.¹³

Člověk má možnost a svobodnou volbu, jakým způsobem a po jakou dobu na sebe nechá působit mediální prostředky. Má také ve své moci možnost selektivního výběru jen takových médií, která jsou pro něho určitým způsobem zajímavá a významná po informační stránce např. při sebevzdělávání. Pokud člověk může změnit sám sebe, může logicky změnit a přizpůsobit k obrazu svému prostředí, ve kterém se pohybuje, a žije a tudíž nemusí být vystavován nepříznivým účinkům médií.

¹² JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ B. *Média a společnost*. Praha, Portál, 2003, s. 151.

¹³ Tamtéž, s. 17.

1.3 Novinová komunikace

K masovému rozšiřování zpráv došlo po vynalezení a zdokonalení knihtisku, jehož duchovním otcem byl Johann Gensfleische Gutenberg. Tímto převratným vynálezem, který otevřel celou bránu k šíření masových sdělovacích prostředků, došlo k mnohonásobné produktivitě práce při rozmnožování literárních produktů.

Charakteristickou formou podávání zpráv v období před vynálezem knihtisku byly tzv. **psané noviny**, prostřednictvím kterých byly podávány zprávy vědcům, církevním hodnostářům, umělcům, politickým představitelům a dalším lidem, kteří chtěli být informováni o tom, co je nového ve světě politickém, kulturním nebo ekonomickém.

Pro zajímavost bych uvedl nejstarší naše psané noviny, které měly název „**Noviny leta božieho 1495**“, známé více jako „**Jindřichohradecké noviny**“ (*podle místa nálezu*). Obsahem těchto novin jsou zprávy úřední povahy. Česká žurnalistika stála mnohdy v čele snažení národního i politického, byla neoddelitelnou součástí naší historie a kultury.¹⁴

Periodika, která se obracela na stále početnější čtenářské soubory lidí, se označují jako **masový tisk**, tedy **tištěná média**. Masovými listy máme na mysli „**noviny**“, které se zpočátku rozšiřovaly ke konečným masovým čtenářům především pouličním prodejem, za pomoci kamelotů nebo prodejem v kioscích.¹⁵

Celá řada velkých změn v komunikaci nastala v 15. století, tedy v době rozvoje tiskovin, což byl výsledek vynálezu prvního knihtisku. Noviny, písně, modlitby a další drobné tisky prodávali kramáři na trzích, před kostely a radnicemi i na venkově. Korespondence byly určeny pro výlučný okruh příjemců, ale postupně se stávaly také jedním z informačních zdrojů pro tištěné noviny, ve kterých byly zveřejňovány především katastrofické události, námořnické nebo jiné objevy a vynálezy či jiné aktuální zajímavosti, které si čtenář mohl i opakovaně přečíst.

Přestože byly psané noviny výrobně „primitivnější“ a byly vzhledem k rozvoji podmínek pro tisk a distribuci skutečných novin stále větším, i když užitečným anachronismem, nelze jejich význam jako předstupně vlastní žurnalistiky podceňovat.

V jejich působnosti se poprvé uplatnil profesionální zpravodaj, který získával, zpracovával a vybíral takové informace, které měly určitou hodnotu pro čtenáře. Sdělení a psané noviny vytvořily vzor tematicky různorodého a pravidelného zpravodajství.¹⁶

¹⁴ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky*. Praha, Novinář, 1981, s. 17 – 18, 231.

¹⁵ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ B. *Média a společnost*. Praha, Portál, 2003, s. 30.

¹⁶ KÖPPLOVÁ, B., KÖPPL, L. *Dějiny světové žurnalistiky. Celý svět je v novinách*. Brno, Novinář, 1989, s. 12, 20 – 23.

S tištěním novin je spojena svoboda projevu při tištění nejrůznějších zpráv, tedy tištěného slova z oblasti politické, ekonomické, vzdělávací, sociální, vojenské nebo jiné, ve spojení s novinářskou etikou a konkrétními zákonnými ustanoveními.¹⁷

Jestliže v tzv. bulvárních časopisech píší redaktoři negativní příběhy nebo zprávy převážně o známých lidech, mohou tyto články nepříznivě ovlivňovat čtenáře, zejména v názoru na danou tematiku, neboť koneční příjemci nehledají za článkem pravdu. Lehce ovlivnitelní obsahem negativních článků mohou být dětští čtenáři, kteří se s touto negativní zprávou mohou ztotožnit a jednat způsobem pro společnost nepřijatelným.

Dnes a denně vidíme u stánků s tabákovými výrobky a novinami, vystavené časopisy s pornografií, obnaženými osobami, které svou obsahovou stránkou, mohou ohrožovat sexuální a mravní vývoj dítěte. Některé z prodejců vůbec nezajímá, když si časopis se sexuálním obsahem koupí dospívající dítě, neboť zisk z prodeje je prvořadý.

Mladistvý, který si časopisy s touto tematikou několikrát koupí, přečte nebo alespoň prolistuje, může na jeho sexuálním a mravním vývoji nepříznivé důsledky, což se může odrazit později v jeho partnerském a následně v rodičovském životě.

Podle mého názoru chybí dostatečné státní kontrolní mechanismy, které by dohlížely na dodržování pravidel společnosti, aby prodejci přímo nevystavovali porno časopisy a jiné nevhodné tiskoviny ve svých regálech, aby tato tištěná média byla z přímého dosahu dětí a mládeže.

Společnost, především dospělé lidi, by měla tato problematika zajímat, protože *„jaká je společnost bývá i mládež, neboť děti a rodiny jsou odrazem společnosti“*.

Problémem rovněž i nadále zůstává relativní dostupnost těchto nedůstojných tiskovin a dalších produktů, které se negativně podepisují u mladé generace, na jejich mravní a sexuální stránce. Kontrola a odpovědnost nad dospívajícími dětmi je do určité míry přenesena na rodiče a vychovávající, kteří by se měli v rámci výchovného procesu, zajímat o děti nejen v době trávené během školního vyučování, ale především v době mimo vyučování.

¹⁷ BARTÁK, J., a kol. *Média jako překážka v komunikaci*. Praha, Vivo a Votobia, 2003, s. 69 – 71.

1.4 Rozhlasová komunikace

Bez takového masového prostředku jakým byl rozhlas, bez jeho zpráv, informací a hudebního vysílání si dnes už asi nikdo život nedokáže představit. Předcházela mu vynález telegrafu. Zrod telegrafu a rozhlasového vysílání je především nerozlučně spjat se jménem italského fyzika Guglielma Marconiho.¹⁸ V bývalém Československu došlo v r.1919 k prvním pokusům s vysíláním mluveného slova a hudby pomocí vojenského vysílače na pražském Petříně.¹⁹

Rozhlas se tedy postupně stával významným komunikačním prostředkem, neboť přímým způsobem oslovil příjemce v domácnosti, čímž vzniklo rozptýlené publikum. Hlas vycházející z přijímače či aparátu, který je pro izolovaného posluchače nebo skupinu posluchačů ohlasem vzdáleného světa, vytváří silnější pocit kontaktu s vysílajícím než tiskoviny. Pro posluchače, který poslouchá např. sportovní utkání a který je v kontaktu s vysílajícím, jenž prostřednictvím přímé hlasové zprávy sděluje průběh utkání, má větší vliv i po stránce emoční, než jakým působí sebelepší tištěná zpráva v novinách. Posluchač se cítí do atmosféry, která mu je rozhlasem přímo podávána, tak že si připadá jako by byl součástí, tedy fanouškem tohoto sportovního klání.²⁰

Rozhlas sehrál významnou úlohu během 2. světové války. Toto přenosové médium informovalo příjemce o napjaté situaci přímo z reálného prostředí, zejména o těžkých bojích mezi okupovanými a okupanty, o postupu spojeneckých vojsk proti nepřátelům či o ztrátách na lidských životech atd. Co se týče situace ve vzdělávání, prostřednictvím rozhlasu byli lidé informováni o uzavírání vysokých škol, o popravách profesorů i studentů a dalších skutečných událostech, které zasáhly naši vlast. Všichni, kteří v té době poslouchali rozhlas, netrpělivě očekávali zprávy o průběhu a výsledcích války, neboť v sázce byla ta nejcennější hodnota, obyčejné lidské životy a budoucnost. Pamětníci si jistě vzpomenou na den, kdy rozhlasem obletěla nejočekávanější zpráva o osvobození naší země od nadvlády okupantů.

Hromadný sdělovací prostředek, kterým je i rozhlas, se stal průkopníkem při zrodu moderních informačních aparátů jako televize, telefonu či telefaxu a jiných produktů.

¹⁸ Časopis. *100+1 zahraniční zajímavost*, s. 26 – 27, č. 16/2006.

¹⁹ BEDNÁŘ, P., et al. *Dějiny českých médií v datech, rozhlas, televize, mediální právo*. Praha, Karolinum, 2003, s. 9.

²⁰ KOHOUTEK, R. *Sociální psychologie*. Brno, Institut mezioborových studií, 2004, s. 17.

1.5 Televizní komunikace

V roce 1928 se docent experimentální fyziky Univerzity Karlovy Jaroslav Šafránek v Londýně setkal s Johnem Bairdem, průkopníkem televize v Británii. Šafránek se od této chvíle ve Fyzikálním ústavu v Praze soustavně věnoval výzkumu televizního zařízení. Dne 1.5.1953 bylo zahájeno veřejné zkušební vysílání československé televize.²¹

Na rozdíl od mluveného slova, které vycházelo z rozhlasu, obohatila televize posluchače i obrazem. Televizní vysílání zanechává na příjemci sugestivnější vliv než rozhlas, neboť intenzivněji působí jak zvukem, tak i obrazem. Televize může formovat, ale i deformovat celé masy příjemců. Je mimořádně účinným prostředkem manipulace a především na mladší generaci může působit negativním příkladem.²²

Televize, jako nejrozšířenější a nejmocnější masmédiu může být od diváckého publika vychvalovaná, ale i zatracovaná, samozřejmě záleží také na obsahu vysílaného programu.²³

Lékařská veřejnost byla mezi prvními kritiky, kteří upozorňovali již v sedmdesátých letech 20. století na „**deformující účinky**“, jež má sledování násilností v televizi na normální vývoj dítěte a na stupňování agresivity a násilí.

Z výsledků vědeckých poznatků provedených Americkou pediatrikou akademií bylo doporučeno zákonným zástupcům, aby nenechávali své děti sledovat televizi déle než 1-2 hodiny denně. Akademie dále konstatovala, že již děti ve věku 14 měsíců prokazatelně pozorují a napodobují chování, které spatří v televizi. Bylo rovněž prokázáno, že děti úspěšně napodobí a spáchají protispolečenský delikt poté, kdy shlédnou násilí, ať už zavraždění nebo znásilnění, předtím v televizi. Televize svádí k nebezpečně mylnému dojmu, že násilné scény jsou v běžném životě normálním jevem a že jeho páchaní je společností akceptovatelné a navíc něčím vzrušujícím.

Kritickým obdobím, v němž může televize způsobit u dítěte značné **devastující a nepříznivé účinky**, je věk předcházející adolescenci, tedy věkové období předcházející pubertě a dospívání. Důsledky vystavení vlivu televize projevující se zvýšeným agresivním chováním, má chronický charakter a může přesahovat do pozdní adolescence.²⁴

²¹ BEDNÁŘ, P., et al. *Dějiny českých médií v datech, rozhlas, televize, mediální právo*. Praha, Karolinum, 2003, s. 183, 193.

²² KOHOUTEK, R. *Sociální psychologie*. Brno, Institut mezioborových studií, 2004, s. 17 - 18.

²³ SEKOT, A. *Sociologické texty 2 ke studiu sociální pedagogiky*. Brno, IMS, 2004, s. 11.

²⁴ Tamtéž, s. 12.

Mimořádné postavení televizního vysílání mezi ostatními sdělovacími médii i jeho vliv ve společnosti vyvolávají zvýšenou pozornost odborníků, ale také samotné veřejnosti, která přináší i oprávněnou kritiku některých negativních jevů. Významným tématem televizního vysílání nejenom u nás, ale i na celém světě je působení na děti a mládež a další nežádoucí jevy.

Snahou některých majitelů komerčního vysílání je prezentovat své vysílání pouze jako zábavu bez dalšího dopadu na děti a mládež, skutečnost však může být docela jiná. Příkladem můžou být specifické skupiny dětí z dysfunkčních rodin nebo s problémovým rodinným zázemím, na kterých určité televizní pořady mohou zanechat po stránce sociální velmi negativní dopad, projevující se v konkrétním projevu chování.

V empirickém sociologickém výzkumu **se prokázala** statisticky významná závislost mezi mladistvými delikventy a sledováním některých nepřístupných pořadů, zejména se jednalo o erotické pořady a akční filmy.²⁵

Erotické pořady jsou sice “cenzurovány“, tzv. hvězdičkou se slovy, že pořad není vhodný nebo určen pro děti a mladistvé, ale na druhou stranu nikomu nevadí vysílání filmů, ve kterých probíhají fyzické likvidace, vraždění, týrání nebo znásilňování, což si myslím, že je pro vývoj dítěte mnohem horší a negativnější, než pohled na přirozené nahé tělo. Děti se setkávají na televizních obrazovkách v kreslených seriálech s celou řadou „měkkých“ forem násilí v podobě facek, urážek, ubližování a tyto pořady určené pro nejmenší děti nikomu nevadí?

Nejúčinnější dostupná cenzura, při výběru televizních pořadů pro děti a mládež, zůstává v režii rodičů, neboť oni by měli společně s dětmi trávit a určovat dobu televizního vysílání, které by nemělo zůstat jen u monologu, ale především rodiče by měli s dětmi vést dialog, hovořit s nimi o ději a obsahu konkrétního televizního pořadu.

Tímto způsobem si děti mohou vytvářet zdravý návyk při volbě a trávení nezbytného času při sledování pořadů na televizních obrazovkách. Také televize se může stát důležitým výchovným prostředkem, nejenom v rodinném, ale také v pedagogickém prostředí.

²⁵ SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha, Svoboda Servis, 2004, s. 108 - 110.

1.6 Telekomunikace a informatika

Svět v dnešní podobě není jen světem jaderné energie, převratných kosmických letů nebo ojedinělých patentů, ale zejména světem informační a komunikační techniky. Na přelomu tisíciletí došlo ke změnám v počítačové a především v telekomunikační technologii, které demokratizovaly přístup člověka k nové práci s osobním počítačem jako terminálem světové počítačové sítě.

Internetová síť propojuje instituce nejrůznější povahy i soukromé osoby. Umožňuje komunikaci mezi lidmi i na delší vzdálenosti a přístup k širokému spektru počítačových informací a služeb.²⁶

Celá řada informačních služeb se zařadila nejen v hospodářsky nejrozvinutějších zemích světa mezi nejefektivnější obory podnikání, což je zapříčiněno zejména faktorem technického rozvoje. Díky pokrokům ve výpočetní technice směrem k jejímu propojení s technologiemi dálkového přenosu dat vznikly navíc další služby, nazývané službami telematickými. Jde o moderní, na počítačích a telekomunikacích založené „síťové“ služby, jako jsou např. elektronická pošta, telefax, a zejména nové formy komunikace a zpřístupňování informací v multimediální formě na bázi programů fungujících v prostředí internetu.

Internet jako „fenomén“ 20. století, vznikl v USA přímo v resortu ministerstva obrany. Internetové prostředí patří k člověku jako k němu patří vzduch, voda nebo potraviny. Je to dnes jistě prostředí, které hraje významnou roli pro samotný vývoj lidstva, jako jsou prostředí přírodní. A navíc je to zároveň jedna z moderních průmyslových infrastruktur, ale na rozdíl od jiných moderních infrastruktur pro bydlení, dopravu, přírodní prostředí, dnes tolik ohrožované, nikterak nenarušuje.²⁷

Mnozí odborníci označují současnou (tzv. vyspělou společnost) jako **společnost informační**. Bezprostředním vlivem masmédií se lidé dovídají „informace“. Tento termín pochází z latinského slova „informare“ a znamená dodávat tvar, podobu, formovat, vytvářet představu nebo uvádět ve tvar. S informacemi se každý člověk setkává téměř denně, neboť se jedná o jev univerzální, pevně spjatý nejen s každodenním životem člověka a společnosti, ale i s živou a neživou přírodou. Podle N. Wienera je „informace název pro obsah toho, co se vymění s vnějším světem, když se mu přizpůsobujeme a působíme na něj svým přizpůsobováním“. Komunikace mezi lidmi se děje na základě elektronické pošty, tzv. e-mailu, který slouží především k posílání textu, kterému říkáme elektronické dopisy, pomocí počítačové sítě.²⁸

Internet, dnes a denně používají při své profesi nejen dospělí lidé, ale také ve školních zařízeních a především doma děti a mládež. Mladší generace má relativně

²⁶ DEMEL, J. *Internet pro začátečníky*. Praha, Neklan, 1996, s. 7.

²⁷ VLASÁK, R. *Světový informační průmysl*. Praha, Karolinum, 1999, s. 31 – 33.

²⁸ CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení...* Praha, Karolinum, 2005, s. 13 – 15.

neomezený přístup k veřejným zdrojům informací²⁹, jedná se o tzv. stránky www, které jim umožňují zprostředkovávat určité informace potřebné ke svému vzdělávání a širšímu rozhledu na svět. Pokud děti využívají internet a zejména stažené informace a jiné zajímavosti pro sebevzdělávání, je tento informační fenomén přínosem a pozitivním dopadem na celkový osobnostní stránku jedince. Otázkou však zůstává, kolik času by mělo dospívající dítě trávit denně u počítače?

Nicméně i internet podle mého názoru může, zejména mladší populaci negativně ovlivnit, a to především po stránce mravní a sexuální. Dnes není pro mládež překážkou navštívit erotické nebo jiné nedůstojné stránky, obsahující nevhodné články, fotografie, nebo dokonce filmy. Zdlouhavé vysedávání u monitoru počítače postupně může zanechat na nevyzrálém a stále vyvíjejícím se jedinci následky ve formě "sexuální či mravní zkaženosti" nebo může být překážkou v komunikaci. Dítě sice s počítačem komunikuje ve formě zadávání manuálních příkazů, ale chybí zde řečová komunikace, která je důležitá pro vývoj psychiky a komunikačních dovedností vůbec.

Nejvíce náchylné na negativní následky z pravidelného a dlouhého vysedávání u monitoru počítače bývají děti v období před adolescencí. Jedná se o nevyzrálé jedince, kteří jsou po stránce psychické a fyzické ještě ve vývoji.

Musíme si uvědomit především my dospělí, rodiče a jiní vychovatelé, že jsme "mostem", který dětem umožňuje obrazně přejít z dětského, ideálního světa do života dospělých a reálného světa prostřednictvím procesu socializace.

Rodiče nejen dítě učí vytvářet si vztahy k jiným lidem, k jednotlivcům, ale také ke skupinám i kolektivům, vedou ho také k účinné spolupráci při uskutečňování společných cílů a životních plánů. Jejich prvořadým úkolem je vychovat dítě a vést ho tak, aby bylo dobře připraveno na samostatný život v dospělosti. Vychovávající by měli být schopni vysvětlit dítěti vzhledem k jeho rozumové a psychické vyspělosti, co je dobré a naopak co nevyhovující pro jeho duševní i tělesný vývoj, měli by mu vytvořit takové podmínky, aby nemělo potřebu vyhledávat nevhodné pořady, tiskoviny nebo bezdůvodně používat počítač k překonání nudy apod.³⁰

Nejdůležitější a nejpřirozenější aspekt při vývoji dítěte a budování zdravého přístupu k používání televize nebo jiných mediálních a technických prostředků, je vzájemná komunikace mezi dospělým a dítětem. Dospělý člověk by měl vybírat a sledovat televizní pořady společně s dítětem, aby mohl ihned reagovat na jeho konkrétní dotazy a připomínky a hovořit s ním i po shlédnutí tohoto televizního pořadu o jeho obsahové stránce.

²⁹ DEMEL, J. *Internet pro začátečníky*. Praha, Neklan, 1996, s. 8.

³⁰ DOBROVOLSKÁ, D., a kol. *Slovo o vývoji a výchově dítěte*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 5 – 6.

1.7 Význam knihy v současném mediálním světě

Na počátku předmětu zvaném „knih“ stál časový údaj přibližně 5000 let, asi tak dlouho zná lidstvo knihu, tak dlouho tento předmět spoluutváří život na naší planetě.

Knihu, její dějiny i současnost, můžeme posuzovat jako jeden z převratných, postupně zdokonalovaných vynálezů, jehož potřebnost a platnost je denně potvrzována, neboť lidé se snaží vynaložit spoustu úsilí k poznání pravdy, pravdy o světě, o sobě, o určitém řádu, jehož jsou oni i planeta, na které žijí, neoddělitelnou součástí.

Knihy nám od své existence nabízejí celou řadu pokrmů moudrosti, jako příkladů, norem, mravů, zákonů či náboženství, které nám dávají návody, jasně k nám hovoří bez přetvářky a předsudků, poučují a povzbuzují nás a jako přítomné nám předvádějí i věci našemu zraku velmi vzdálené.

Kdyby nebylo knih, byli bychom s největší pravděpodobností všichni úplně nevzdělaní, protože bychom neznali světové dějiny, minulost či historii, neměli bychom potřebné vědomosti o věcech dávných atd.³¹

Jaký je vlastně význam knihy v současném mediálním světě? Podle mého názoru v dnešní době více ubývá na významu samotné knihy. Je to také zřejmě zapříčiněno širokým počtem a výběrem různých sdělovacích prostředků, které zaplavily prostředí trhu, a které mohou být relativně cenově výhodnější než koupě určité knihy. Dalším aspektem ubývání na významu knihy může být také současný životní styl lidí, kteří místo toho, aby si přečetli dobrou knihu, dají většinou přednost pohodlnějšímu vysedávání před obrazovkami televize nebo počítače, u kterých nemusejí tak přemýšlet, jako by museli vynaložit při četbě knihy.

Myslím si, že nejsem daleko od pravdy, když budu konstatovat, že především dospívající mládež málo čte. Některé děti raději vyhledávají zábavu a volný čas v různých partách, v nočních toulkách nebo v prostředí, vzhledem k jejich věku a rozumové vyspělosti pro ně nežádoucím a nevyhovujícím. Jak je to možné, čím to může být zapříčiněno?

Porovnáním dřívější a současné doby dojdeme k určitému závěru, že před rokem 1989 bylo v zájmu tehdejší společnosti, zastoupené komunistickou stranou, prvořadým úkolem výchova a vzdělávání dětí, které byly vedeny k hodnotám a v duchu tehdejší doby. Pravidla byla jasně a striktně dána a také přísně politicky sledováno bylo jejich

³¹ PAVLÁT, L. *Tajemství knihy*. Praha, Albatros, 1988, s. 231.

dodržování. Záškoláctví, šikana nebo jiné patologické jevy snad nebyly v takové míře a počtu jako je tomu v dnešní době. Po roce 1989, přechodem z tehdejší společnosti na společnost demokratickou, došlo ke změně společenské, politické, ekonomické i k otevření tržního hospodářství a k uvolnění celkového napětí. Také měřítko výchovy a vzdělávání byla nastavena a směřována v demokratickém směru.

Skutečností zůstává, že v dřívějších dobách nebyla, v tak hojném počtu dostupnost sdělovacích prostředků jako televize, mobilní telefony, počítače či internet, které podle mého názoru zatlačily do ústraní z dnešní moderní doby klasické knihy. Některé děti, kdyby měly na výběr mezi knihou nebo televizí, dají raději přednost pořadům na obrazovce nebo počítačovým hrám.

Zřejmě ubývá na významu knihy především u mladší populace. Může to být také zapříčiněno životním stylem, kterým dnešní mládež žije, ale i uvolněnou atmosférou, která zasáhla lidi po roce 1989. Dnes vidíme většinu mladých lidí bez zaměstnání, životních cílů nebo volnočasových aktivit, kteří smysl svého života hledají v jiných pro ně přijatelných hodnotách.

Někteří z nás si ani nedokážeme představit, kolik moudra každá kniha obsahuje. Kniha ve své dějové části podněcuje čtenáře, aby přemýšlel nad obsahovou stránkou. Čtením tištěných médií si jak nejmenší, tak i dospělí čtenáři neustále obohacují svou slovní zásobu a vštěpují si do pamětní stopy pravopisná slova a cizí termíny. Je jistě důležité, aby rodiče své děti v procesu výchovy také učili zdravě skloubit a kombinovat volný čas, televizi, četbu a jiné mimoškolní aktivity.

Televize, internet, mobilní telefon nebo počítač stejně jako knihy a jiná tištěná média, se mohou stát v rukou konečných konzumentů pozitivními nástroji, pokud jsou v rozumně potřebné míře využívány. Dítě se v dětství po vzoru rodičů, musí naučit s těmito fenomény současné informační společnosti správně nakládat a pracovat, tak aby se z něho v pozdějším věku stal informačně gramotný člověk. Pokud mladý člověk chce obstát na trhu práce, musí mimo jiné ovládat práci s osobním počítačem a znát slovem i písmem alespoň jeden světový jazyk (*hovoříme o tzv. počítačové a jazykové gramotnosti*).

1.8 Dílčí závěr

První kapitolu, kterou jsem nazval „Masová komunikace součást životního stylu“ shrnu v několika odstavcích.

V každé etapě lidské evoluce se obyvatelé určitého typu společenského uspořádání dorozumívali typickými komunikačními prostředky. Až s významnými objevy a vynálezy, které byly spojeny se vznikem písma, papíru, tisku, rozhlasu, televize nebo internetu, které souhrnně označujeme jako masové sdělovací prostředky, a přechodem z tehdejší společnosti před rokem 1989 na společnost demokratickou, kdy se otevřela brána tržního hospodářství, či vývojem technologického a informačního průmyslu, se dostávají do popředí masmédiá, která svým způsobem zasahují a ovlivňují život nejen obyvatel naší země, ale významně působí ve všech vyspělých kulturách naší planety.

Média jako neživý druh a součást životního stylu, významným způsobem komunikují a manipulují s jedinci živé společnosti.

Sdělovací produkty jsou výsledkem naší lidské kreativity a zároveň i potřeby a záležití zejména na rodičích, dospělých zastoupených ve státních nebo jiných institucích a organizacích, ale i na samotné společnosti, do jaké míry nechají či nenechají dospívající mládež a děti vystavovat nepříznivým účinkům a intenzitám médií, které vycházejí jako nepříjemné sluneční paprsky z jednotlivých obsahů sdělení nebo zpráv.

Dospívající mládež je typickou rizikovou skupinou, která může být nepříznivě ovlivněna účinky médií, což bylo prokázáno celou řadou provedených sociologických výzkumů zaměřených na celé spektrum společnosti, nejen tedy na mládež a děti, ale také na dospělou populaci.

Otázkou zůstává, jestli mohou postupně modernější hromadné sdělovací prostředky za nějakou dobu vytlačit knihy z dosahu člověka. Dítě jimi obohacuje svoji slovní zásobu, nutí ho přemýšlet a vyjádřit svůj názor k určité problematice.

Každá kniha má ve svém obsahu zakódováno moudro, poučení i příklady, které autor chce předat a uchovat pro další generace a lidská pokolení jako živý druh kulturního bohatství.

2. Vliv médií na osobnost dítěte

2.1 Osobnost a její utváření

Každá lidská bytost, když se narodí, je z psychologického hlediska považována za "individuum". Osobností se tedy jedinec nerodí, ale postupně se jí stává až v určité fázi svého dětství, kdy se vytváří jeho ego. Narozené dítě, tedy novorozenec, vykazuje jen vrozené způsoby reagování a postupně se vyvíjí z biologicky determinovaného individua v lidskou, společensky utvářenou bytost. Tento poměrně složitý vývoj trvá tak dlouho, dokud nedojde k vytvoření vědomí já v sociálním vztažném rámci. Se vznikem „jáství“ u člověka dochází také ke specificky lidské formě organizace duševního života a tím i ke specificky lidské regulaci chování.

Nejdůležitějším aspektem lidské psychiky je interakce osobnosti a životního prostředí, především socio-kulturního, v níž se utváří subjektivní životní prostředí.³² Psychický vývoj je procesem, ve kterém se aktualizují postupné, ireverzibilní změny organismu v časovém sledu. Formování psychiky je paralelně vedle vlastní činnosti, tedy aktivity jedince jedním ze dvou procesů, jimiž se utváří osobnost.

Osobností se lidský jedinec stává, můžeme tedy říci, že osobnost je specificky lidská forma organizace psychiky a k této specifické organizaci se musí vyvinout.

Osobnost³³ je systém dispozic, tedy vnitřních způsobností k určité činnosti, které v podstatě tvoří trvalejší strukturu. Procesuální pojetí osobnosti je pojetí dynamické, struktura osobnosti není statický, ale dynamický útvar, v němž se odehrávají konkrétní procesy a změny, i když je dána relativně trvalá struktura. Osobnost jako relativně uzavřený systém znamená, že její vnitřní uspořádání, jakýsi vnitřní řád, který se odehrává v určitém vztahovém rámci, se formuje jako produkt interakce individua a jeho vnějšího prostředí.

Termín „osobnost“ může mít v různých vědních disciplínách různý význam. V psychologii tento pojem vyjadřuje a vysvětluje skutečnost, že duševní život člověka vykazuje určitou vnitřní jednotu, organizaci i dynamiku, která se projevuje navenek „chováním“ a která funguje v závislosti na určitých změnách organismu jedince a současně na změnách jeho životního prostředí.

Lidský organismus je nositelem i zdrojem psychiky. Psychika je na jedné straně determinována biologickou výbavou a činností lidského těla, zejména se jedná o nervovou a neurohormonální činnost, na straně druhé zajišťuje fungování

³² NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha, Academia, 2003, s. 248 – 249.

³³ **Definice pojmu osobnost** může znít podle prof. M. Nakonečného takto: „Osobnost je hypotetický konstrukt vyjadřující vnitřní podstatnou dynamickou organizaci lidské psychiky, která determinuje její vnější projevy“. (NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha, Academia, 2003, s. 245.).

lidského organismu a představuje nejvyšší úroveň regulace jeho aktivit. Mezi nejvyšší regulátor vztahů organismu k prostředí patří mozek.

Psychický vývoj je výsledkem interakce dvou vzájemně propojujících se procesů, jedná se o:

- ✓ biologické dozrávání organismu – (zejména mozku a centrální nervové soustavy, které se řídí biologickými zákony),
- ✓ vlastní zkušenosti získané učením – (psychický vývoj se řídí zákony psychického vývoje).

Vývoj a utváření psychiky člověka ovlivňují dvě základní podmínky. Jedná se o podmínky vnitřní a vnější.

Mezi vnější podmínky patří zejména:

- ✓ **přírodní prostředí** (klimatické podmínky, vliv ovzduší, vliv patogenních zón atd.),
- ✓ **kulturní a společenské prostředí** (vliv kulturních a společenských organizací a institucí, rodinné vztahy atd.).

Mezi vnitřní podmínky patří zejména:

- ✓ **biologičtí činitelé** (např., vlastnosti a činnost nervové soustavy, vrozené zvláštnosti, celkový stav organismu, tělesný růst atd.),
- ✓ **individuální zkušenost** (např., vědomosti, způsoby chování, dovednosti, vlastnosti osobnosti atd.),
- ✓ **vlastnosti osobnosti** (sociální zkušenosti).

Formování lidské psychiky je v ontogenetickém vývoji utvářeno tzv., **interakcí vnějších a vnitřních podmínek**. Z hlediska psychologického mají rozhodující a dominantní úlohu podmínky vnější, zvláště učení a výchova. Na utváření psychiky člověka má také neopomenutelný význam jeho vlastní aktivita, prostřednictvím níž jedinec může aktivně zasahovat do prostředí a měnit ho podle svých představ. Samozřejmostí zůstává, že když člověk svým aktivním zásahem může měnit prostředí, ve kterém žije nebo se ocitl, může také měnit sám sebe, v tomto případě hovoříme o sebevýchově.

Psychický vývoj člověka je závislý jednak na biologickém zrání organismu, avšak biologické zrání není imunní vůči vlivům prostředí, zvláště vůči vlivům učení a výchovy. Proces učení musí respektovat biologické zákonitosti dozrávání organismu, avšak současně může biologické dozrávání organismu stimulovat či tlumit.³⁴

³⁴ VÍZDAL, F. *Základy psychologie I*. Brno, Institut mezioborových studií, 2003, s. 16 – 18, 28 – 31.

Vývoj psychiky člověka jako společenské bytosti, by měl probíhat v určité rovnováze ve vzájemném působení s určitými zákonitostmi. Procesy učení, výchova v interakci s biologickým dozráváním organismu se mají vzájemně respektovat a usměrňovat, aby mohlo dojít k tzv. „zdravému dokreslení psychiky osobnosti“. Již bylo zdůrazněno, že vývoj lidské psychiky se formuje interakcí podmínek vnějších a vnitřních, kdy dominantní postavení mají podmínky vnější, tedy životní a socio-kulturní prostředí.

Socializace osobnosti je proces učení, v němž si člověk internalizuje určitý systém společenských norem, hodnot a dalších potřebných poznatků, jež mu umožňují začlenit se do určité společnosti a aktivně se podílet, tedy být účastníkem společenského života. Prostřednictvím vlivu společnosti se člověk stává společenským tvorem. Podle W. I. Thomase probíhá složitý proces socializace nejen v dětském období, ale i v dospělosti. V podstatě jde o to, aby se jedinec naučil žít s druhými lidmi a efektivně s nimi kooperovat a komunikovat.³⁵

Psychika každého jedince probíhá určitým časovým tempem a v konkrétním společenském prostředí, většinou v prostředí rodiny nebo jiné státní instituce. Zde se jedinec seznamuje s počátky náhledů a chápání složitých mezilidských vztahů a postupně se u něho utváří morální kvality a postoje. Důležitým aspektem pro utváření psychiky je také aktivní činnost jedince, který si postupně osvojuje návyky na hygienu, pravidla slušného chování a další důležité společenské normy, ke kterým dochází v procesu sociálního učení a výchovy.

³⁵ KOHOUTEK, R. *Sociální psychologie*. Brno, IMS, 2004, s. 5.

2.2 Média v rodinném prostředí

Užívání médií je kolektivní činností, která se odehrává ve vztazích s rodinou, přáteli a kolegy, přičemž média a interpersonální komunikace jsou vzájemně propojeny.³⁶

Nejčastěji dostupným médiem spojeným trvale s rodinou bývá nestárnoucí královna médií, tedy televize, jejíž sledování se stalo významnou každodenní součástí velkého počtu rodin.

Mezi čím dál více početnější publikum ve sledování televize, patří především nejmladší členové rodin. Obecně se soudí, že média mohou mít na děti značný vliv z toho důvodu, že dítě bývá vnímáno jako nekompetentní, bezbranný, bezradný a snadno ovlivnitelný příjemce, který vzhledem ke své neobratné orientaci v oblasti společenského života, není schopen se před mediovanými sděleními jakýmkoliv způsobem účinně bránit.³⁷

Sociologové Gunter a McAleer zřetelně prokázali, že jednotlivé věkové skupiny dětských diváků jsou velmi vyspělými diváky a s mediálními sděleními nakládají aktivně a poučně. Častým zdrojem obav bývá představa, že dětské publikum není schopno rozlišovat mezi fikcí a faktem a podléhá realisticky zobrazeným fiktivním příběhům, jako by se doopravdy staly nebo jako by se ve skutečnosti mohly odehrávat.

Výzkum dokazuje, že dostatek zkušeností a schopnost rozlišovat mezi jednotlivými druhy realismu, získává dítě zhruba kolem osmého roku života, avšak nelze podceňovat vlivy, které se v nezkušeném a nevyzrálém příjemci formovaly v mladším věku a jejichž důsledky se mohou v dlouhodobé perspektivě projevit v pozdějším období.³⁸

Každý člen společnosti, ať chce či nechce, je do jisté míry ovlivněn přítomností médií. Ne jinak tomu je v rodině, kde se děti již od útlého věku dostávají do kontaktu se sdělovacími prostředky v podobě dětských knih, časopisů, později novin, televize nebo počítače. Alfou a omegou při výchově dítěte je rodina, která se nedá žádnou státní institucí nahradit. Je to prostředí, v němž by neměla zaostávat vzájemná komunikace v podobě vysvětlování a rozebírání obsahu pořadů či článků a kontrola používání médií ze strany dítěte. Vzorem pro nezkušené dítě zůstává dospělý člověk, pokud bude v rozumné míře používat například televizi, nebude ji bezdůvodně zapínat, aby se oprostil od reality, může se dítě také naučit podle svého vzoru rozumným způsobem využívat televizi. Dítě se učí od dospělých nápodobou, činnost rodičů je tedy schopno napodobit.

³⁶ McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha, Portál, 1999, s. 340 – 341.

³⁷ BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno, Barrister & Principal, 2001, s. 375.

³⁸ Tamtéž, s. 375 – 381.

2.3 Média ve školním prostředí

V každém vyučovacím procesu, který je součástí systému moderní pedagogiky, jsou stále více využívány hromadné sdělovací prostředky či multimediální systémy, které procházejí v oblasti vzdělávání stále velkým rozvojem.

Jen málokdo z nás si v dnešní moderní době dokáže představit učitele jakéhokoliv předmětu bez učebních pomůcek, odkázaného pouze na sebe a na svou verbální a neverbální komunikaci. Aplikací didaktických pomůcek do výuky je umožněno využívat efektivnějších výukových metod, což může mít za následek příznivější a efektivnější průběh vyučovacího procesu jak pro učitele, tak i pro samotné žáky.

Mezi didaktické prostředky lze zařadit veškerá média, jako jsou metody výuky, didaktické zásady, dosažení výukového cíle, ale i audiovizuální techniku, učební pomůcky nebo učební prostory.

Obecně tedy můžeme říci, že učební pomůcky³⁹ jsou pracovní nástroje pedagoga, které využívá v řízení, usměrňování a regulaci vyučovacího procesu.

Systém didaktických prostředků lze klasifikovat do dvou základních atributů. První hledisko jsou nemateriální prostředky a do druhého zařazujeme materiální prostředky.

Mezi nemateriální didaktické prostředky patří např.:

- ✓ didaktické zásady
- ✓ vyučovací metody
- ✓ pedagogické mistrovství
- ✓ organizační formy

Mezi materiální didaktické prostředky zařazujeme např.:

- ✓ učební pomůcky
- ✓ technické výukové prostředky
- ✓ školní zařízení
- ✓ výukové prostory a jejich vybavení
- ✓ vybavení učitele a žáka

Důležitým aspektem při utváření psychiky edukanta je správný výběr a využívání učebních pomůcek, které jsou plně v kompetenci pedagoga. Učební pomůcky v rukou učitelů slouží jako přirozené předměty napodobující skutečnost, nebo symboly

³⁹ Pojem **učební pomůcky** lze definovat podle prof. Průchy takto: učební pomůcky jsou předměty zprostředkující nebo napodobující realitu, napomáhající větší názornosti nebo usnadňující výuku. (PRŮCHA, J., a kol. *Pedagogický slovník*. Praha, Portál, 2004, s. 257.).

přispívající ve vyučování a učení jako zdroje hodnotných informací k vytvoření, prohlubování a obohacování představ.

Každá učební pomůcka umožňuje vytvářet dovednosti v praktických činnostech žáků a také slouží k zobecňování a osvojování zákonitostí společenských a přírodních jevů. Tyto názorné pomůcky či symboly se používají především proto, aby se vytvořily podmínky pro intenzivnější vnímání učební látky, aby do celkového vzdělávacího procesu ze strany dětí bylo zapojeno co nejvíce receptorů, především sluchových a zrakových.⁴⁰

Cílem výchovně-vzdělávacího procesu je plný a mnohostranný rozvoj osobnosti, přiblížení vychovávaného člověka stávající kultuře a utváření jeho aktivního a tvůrčího vztahu k realitě. Pedagogický proces je stálou interakcí mezi pedagogem a žákem nebo skupinou, která probíhá za působení nejrozmanitějších výchovných prostředků.

Osobnost pedagoga je jedním ze základních problémů pedagogické teorie vůbec, neboť na jejích kvalitách morálních, pedagogických i odborných a jiných, závisí průběh i výsledek celého výchovně-vzdělávacího procesu. Pedagogičtí klasikové často zdůrazňovali, že žákovu osobnost lze vychovat jedině působením skutečné osobnosti učitelovy.⁴¹

Kořeny konstituující didaktickou technologii je třeba hledat i v začátcích učitelského vzdělávání, protože část technických prostředků vytvořených v rámci technického pokroku se vždy s určitým zdržením zařazuje do vzdělávacích procesů.

Didaktickou technologii lze považovat za otevřený systém organizačně metodických a materiálních opatření, jejichž cílem je optimalizace průběhu vzdělávání s uplatněním ve všech fázích výuky.

V dřívější dobách byly do vyučování postupně zaváděny vyučovací techniky a metody, didaktické techniky, technické výukové prostředky nebo později také moderní prostředky, které jsou neoddělitelnou součástí vzdělávací technologie. Tento pojem je spojen se zaváděním moderních audiovizuálních prostředků, didaktické techniky vyučovacích strojů a posléze zavádění výpočetní techniky do vyučování.

Velkým rozvojem procházejí **multimedia** v oblasti vzdělávání. Pod pojmem multimedía rozumíme nosiče obrazových, zvukových, textových, kombinovaných a jiných informací, které pomáhají učitelům využívat a podporovat zvědavost, která patří mezi jednu z nejdůležitějších prvků vyučovacího procesu. Pokud pedagog při výkladu určitého tématu poskytne žákům maximální možné množství informací prostřednictvím textu, grafiky nebo audiovizuálního záznamu, může s nimi učební látku probrat v širších

⁴⁰ http://www.elektrotechnicestavebnice.xf.cz/ucebni_pomucky.htm

⁴¹ JÚVA, V., et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno, Paido, 2001, s. 55, 64.

souvislostech, tak aby pochopili obtížnější otázky, které souvisí s danou problematikou. Multimediální systémy spojují donedávna rozdílné světy videa a počítačů. Zavádění těchto systémů přináší významné zdokonalení a zkvalitnění málo záživné počítačem podporované výuky ve stylu programového učení.⁴²

Podle mého názoru sebelepší výpočetní technika, elektronika a jiné technické prostředky, jako dnes již překonané diaportektory, fotogramy, diapozitivy či zpětné projektory, nyní nahrazené televizí, videem, kazetovými přehrávači, CD a DVD přehrávači, počítači nebo internetem, nemohou nahradit individuální a osobní přístup či přímou komunikaci pedagoga, který stejně jako rodiče vychovává a významným způsobem zasahuje v socializačním procesu, zejména při utváření osobnosti dětí a mladistvých.

⁴² <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/svejda-ztv.htm>

2.4 Pozitivní a negativní vliv mediálních prostředků

Existuje celá řada sociologických výzkumů a teorií zaměřených zejména na to, jaký vliv mají mediální prostředky na vývoj osobnosti dítěte, na sociální stránku osobnosti dítěte, postoje a využívání médií ve volném čase dětmi, nebo frekvence sledování televizního vysílání mládeží či výzkum zaměřený na průměrný počet přečtených knih za určité časové období apod.

Veškeré studium masové komunikace je založeno na aspektu, že **média mají významné účinky**, a přece bychom našli jen malé měřítko shodných názorů na jejich povahu a rozsah. Každodenní zkušenosti nám poskytují nesčetné počty příkladů vlivu médií, např. jdeme na film, o kterém píší v novinách, někdy nakupujeme zboží podle reklamy, oblékneme se většinou podle předpovědi počasí, koupíme si výrobek, který nám je podbízén reklamou, reagujeme nejrůznějšími způsoby na mediální zpravodajství, hudbu v rozhlasu nebo film. Navzdory nevyhnutelnému nedostatku reálných podkladů a důkazů je problematika účinků médií stále fascinující pro vědecké pracovníky i širokou veřejnost.⁴³

Statistické výsledky jsou někdy doslova alarmující, avšak lze předpokládat, že média mají na sociální skupiny, především na dospívající jedince účinný vliv. Přes veškerý statistický výzkum vlivu mediálních prostředků, je ale mimořádně těžké jakékoliv jejich účinky na jednotlivce nebo společnost "spolehlivě" prokázat. Na místě zůstává zdůraznit, že média, ať už přímo nebo nepřímo ovlivňují představy, postoje, společenské hodnoty, přesvědčení či samotné chování příjemců, tedy publika. K tomuto Curran a Seaton poznamenávají "...nemáme odpovídající slovník, kterým bychom dokázali popsat vztahy mezi médii, jedinci a společností".⁴⁴

Média jsou schopna změnit to, jak lidé myslí a jak se dívají na svět tím, že modifikují jejich postoje k druhým jedincům i k nejrůznějším tématickým okruhům, důvodem může být zřejmě sklon médií prezentovat stereotypizovaný pohled na společnost a její jedince. Mediální prostředky mohou ovlivnit jedince tím, že v nich předloženými obsahy vyvolávají nejen emocionální, ale také racionální odezvy.

Je-li výzkum založen na prokazování či vyvracení nějaké stanovené hypotézy o určitém konkrétním účinku, obsahuje tato představa s největší pravděpodobností nějaký intuitivní předpoklad, který může být předsudečné povahy např. představa o stejně intenzivním vlivu na větší počet příjemců.⁴⁵

⁴³ McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha, Portál, 1999, s. 359 – 360.

⁴⁴ BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno, Barrister & Principal, 2001, s. 355 – 357.

⁴⁵ Tamtéž, s. 361, 367.

Nyní bych průřezově popsal a přiblížil pozitivní a negativní vlivy konkrétních masových prostředků, tedy televize a knihy, kterými se také budu blíže zabývat a analyzovat je v aplikační části bakalářské práce, neboť mne samotného zajímá, jaký postoj zaujímají žáci v období adolescence k těmto médiím a zda je využívají k obohacení svých znalostí, zda jsou pro ně přínosem a zdrojem informací, nebo naopak zda je používají k trávení volného času jako zdroj zábavy nebo odpoutání od povinností.

Dominantní postavení mezi tištěnými a elektronickými médii má již celou řadu let televize. Stále více narůstá objem času, který děti, respektive mládež věnovala a věnuje sledování televize. **Televize** patří k fenoménům, které charakterizují, ale i tvoří současnou podobu společnosti.

Tuto skutečnost nelze zpochybnit, ať již samotnou televizi hodnotíme pozitivně nebo negativně. Vůbec není náhoda, že se dnes a denně televizním vysíláním zabývá a jednotlivým programům věnuje větší počet osob různého vzdělání a věku. Televize ať chceme či nechceme vstupuje do života každého jedince a neustále ovlivňuje celou společnost, nejvíce pak **děti a mládež**.⁴⁶

Nejenom význam televize, ale i vliv vysílání se prokázal při mimořádných událostech, kterými byly např. povodně v roce 2002. Televize v tomto případě informuje, ale stává se také určitým neformálním článkem záchranného systému a podílí se na organizaci společnosti v konkrétní mimořádné situaci.

České dítě tráví před obrazovkou televize v průměru 25 hodin týdně, tedy více než 3,5 hodiny denně, stejně tak průměrný 13-ti letý školák viděl za svůj život v televizím vysílání několik tisíc vražd, ozbrojených loupeží, znásilnění či přepadení.

⁴⁶ Pod pojmem **dítě** se rozumí podle úmluvy o právech dítěte, každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Neoficiálním shrnutím se myslí dítětem osoba mladší osmnácti let, pokud vnitrostátní právo nestanoví věk zletilosti dříve. (DAVID, R. *Úmluva o právech dítěte a její charakteristika. Mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokument. Rodina a základy rodinného práva*. Olomouc, 1999, s. 47, čl. 1).

Nezletilý je každá fyzická osoba, která nedovršila osmnáctý rok svého věku nebo nenabyla zletilosti manželstvím. V časové přímce si nezletilou osobu můžeme vymezit od jejího narození až do doby nabytí zletilosti. V praxi to znamená, že s nezletilostí z občanskoprávního hlediska je spojena způsobilost fyzické osoby mít práva a zároveň také povinnosti. Jinak řečeno nezletilý jedinec má způsobilost jen k takovým právním úkonům, které svou povahou odpovídají přiměřeně rozumové vyspělosti a odpovídají jeho věku. V trestněprávní praxi se můžeme setkat s pojmem často využívaným pro označení fyzické osoby ve věku do patnácti let.

Mládež je spojována s různými věkovými kategoriemi v závislosti na předmětu a rozsahu zkoumání jednotlivých vědních oborů jako např. sociologie, psychologie, kriminologie apod. Mládeží se tedy rozumí fyzické osoby mladší než osmnáct let.

Dalším trestněprávním termínem v našem právním státě je pojem **mladistvý**, který je jako fyzická osoba, spojována s počátkem trestní odpovědnosti za spáchaný trestný čin, či přestupek i zvláštnosti trestní odpovědnosti a trestního řízení proti mladistvým.

Osoba mladší než patnáct let rovněž tento pojem patří do odvětví trestněprávního, v trestním řízení vyjadřuje časové údobí, ve kterém fyzická osoba, před dovršením patnácti let svého věku spáchala čin jinak trestný, je beztrestná. (CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, MV ČR – odbor personální práce a vzdělávání, 1998, s. 5 – 6).

Jak si můžeme všimnout, tyto statistické údaje jsou alarmující, ale zachycují jenom zlomek celého problému.

Stále méně lidí, především dospívající mládež, čte. Může to snad být tím, že čtenáři získávají požadované informace z televize, a proto nečtou? Není tomu tak. Mezinárodní výzkumy potvrdily a ukazují, že s výjimkou sportovní aktivity je úroveň všeobecných vědomostí tím nižší, čím vyšší je doba denně strávená před televizí. Každodenní dlouhotrvající a opakovaná doba strávená u televizi se negativně projevuje na vyjadřovacích a matematických schopnostech dětí.

Sledování televize v dětství zásadním způsobem narušuje vývoj intelektuálních, citových a především volných schopností dítěte a jeho individuality. Vyřazuje vůli v procesu vidění, podlamuje fantazii a kreativitu, může bránit rozvoji motorických schopností dítěte a tím podporuje pasivní postoj ke světu a k lidem samotným.

Objektivní vývojové potřeby dítěte a televize:

- ✓ Televize pro dítě v předškolním věku je v každém případě škodlivé, přičemž dítě pouze získá, když je o tuto zkušenost „ochuzeno“.
- ✓ Pro dítě ve věku mezi 7. a 10. rokem, zatím neexistuje jednoznačná hranice mezi vnitřním a zevním světem. Rovněž tak není ještě schopné zřetelně odlišit skutečnost od fiktivního světa.
- ✓ Dítě mezi 8. a 12. rokem, tedy ve věku, kdy informační přínos televize je pro něho stále ještě negativní, neboť vlivy na formování duševního života dítěte jsou nadále výrazné.
- ✓ Je důležité, aby rodiče pečlivě vybírali pořady vhodné pro děti, zásadním aspektem je sledování pořadu společně s dítětem a především aby potom o viděném s dítětem hovořili a obsah sděleného rozebírali.
- ✓ Od 12. roku se postupně u dítěte probouzí schopnost kritického odstupu od světa. Toto je věk, kdy může dítě poprvé sledovat televizi, aniž by to mělo negativní dopady na jeho vývoj. Rodiče musí dítě s televizí naučit v rozumné míře zacházet. Uvedený věk je důležitý pro to, abychom dítěti vše vysvětlili od zapínání televize, cíleného výběru pořadů, přes diskuse o obsahu viděného až po vypnutí televize po shlédnutí pořadu.

Děti především potřebují osobní oslovení ze strany rodičů, neboť vyprávěná nebo přečtená pohádka má pro rozvoj duševních kvalit, řeči nebo fantazie daleko větší význam než sebelepší pohádka v televizi. Pokud rodič bude dítěti vyprávět pohádku nebo vysvětlovat na jakém principu funguje to či ono, může ihned reagovat na otázky dítěte, tedy přizpůsobit se okamžitému jeho stavu. Dítě si v podstatě také procvičuje komunikační dovednosti a prohlubuje se tím také vztah mezi rodičem a dítětem.⁴⁷

⁴⁷ <http://www.rodina.cz/clanek3397.htm>

Podle mého názoru je žádoucí a důležité, aby rodiče vybírali dítěti jen takové pořady, které jsou pro jeho duševní, sociální nebo hodnotovou stránku přínosem. Vždyť i televize jako „mocná královna“ médií, může být pro dítě zdrojem informací, relaxu či odpočinku, pokud je rozumně časově využívána.

V české populaci podle statistických výzkumů **poklesl počet přečtených knih**. Jaký byl důvod? Je to určitě také dáno následujícím faktem, kdy současnou etapu vývoje společnosti můžeme charakterizovat jako přechod od tištěných médií k moderním elektronickým technologiím a k multimédiím. Na místě je položit si otázku, co znamená nástup nových technologií pro klasická tištěná média, tedy pro noviny a pro knihy.

Především se jedná o intenzivní komercializaci kultury, jejímž důsledkem je snad její bulvarizace a celková pokleslost. Z hlediska vlivu na společnost a především na mladou generaci měl zásadní a rozhodující význam vznik komerční televize, neboť dokázala, že může mít u českého národa úspěch nejen s komerčním, ale i bulvárním obsahem. Přestane česká populace číst knihy? Jaké tiskoviny, noviny a knihy budou české společnosti předkládány?

Mnozí z nás si ani neuvědomujeme, co všechno kniha může „říci“ a ve svém nitru obsahovat. Každá kniha, ať již říkánky, beletrie, odborná literatura, vědecké nebo dějepisné knihy či romány, mají navždy v sobě zapsáno moudro, poučení nebo jiné tajemství, které prozradí pouze aktivnímu čtenáři. Četbou tištěných médií si člověk v kterékoli věkové skupině vytváří prostor pro fantazii a představivost nebo si rozšiřuje a obohacuje slovní zásobu.

Podle sociologického výzkumu bylo zjištěno, že knihy čte česká populace více než noviny a časopisy ve všech věkových skupinách. V průměru čte česká populace (15 - 60 let) **knihy dvě hodiny týdně**, výrazně se odlišuje věková skupina nad 60 let, čte **více než tři hodiny týdně**. Délka času věnovaného četbě skupinou mládeže ve věku 15 – 18 let proti skupině ve věku 19 – 23 let je ovlivněna větším podílem studentů, přičemž ze studijních povinností vyplývá nutnost četby. Tato věková skupina postupně přesunula své intelektuální aktivity do značné míry na osobní počítač a také internet.⁴⁸

Současná moderní společnost je zahlcena informační a elektronickou technologií, která také podle mého názoru téměř odsunula do pozadí tištěná média, především knihy. Tomuto odpovídají zjištění, že děti tráví před televizní obrazovkou v průměru více hodin než věnují četbě.

⁴⁸ SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha, Svoboda Servis, 2004, s. 113 – 114, 122 – 123.

2.5 Dílčí závěr

Ve druhé kapitole, jejíž název je „Vliv médií na osobnost dítěte“, popisují psychický vývoj jedince, který je určitým způsobem provázán působením médií.

Osobnost člověka se formuje v určitém prostředí, do kterého se zpočátku bezbranné individuum rodí, žije a ve kterém vyrůstá v sociálně silného jedince. Jedná se o složitý proces, v němž je realizována interakce vnějších a vnitřních podmínek a kde si jedinec také osvojuje základní sociální návyky, dovednosti a získává životní zkušenosti.

Člověk se postupně seznamuje s nejrůznějšími druhy médií, neboť součástí dnešních rodin a domácností je celá řada sdělovacích prostředků od televize, novin přes video, DVD přehrávač až po osobní počítač.

Rodiny jsou do určité míry také ovlivněny informačními proudy a systémy. Školní učebny jsou již v dnešní době vybaveny učebními pomůckami v podobě médií, používané pro výuku studentů, k názornosti a k lepšímu zapamatování učební látky.

Snadno ovlivnitelní účinky médií mohou být děti, u kterých stále probíhá psychický a tělesný vývoj, neboť se neumí proti tomuto působení účelně bránit, jsou bezmocné a odkázány na pomoc dospělého člověka.

Nejúčinnější cenzurou pro výběr televizních pořadů a jiných sdělovacích produktů jsou rodiče i pedagogové, kteří vychovávají dospívající děti a mládež.

3. Výchova a vzdělávání jako součást prevence

1.3 Význam rodiny v procesu výchovy

Dítě se přirozeně rodí a vyrůstá v rodinném prostředí, tedy v rodině. Rodina jako základní instituce státu či společnosti vznikla na počátku lidských dějin jako především ochranné společenství, které chrání před vnějším nebezpečím. Primární skupina, jak můžeme nazývat také rodinu, od svého počátku procházela určitými proměnami, avšak její základní role zůstala i nadále ochrana a výchova dětí. Pro zdravý psychický vývoj dítěte má fungující rodina význam zásadní, neboť bezprostřední kontakt rodičů, nemůže nahradit žádné přenosové zařízení či médium.⁴⁹

Důležitost rodiny a rodinného prostředí je i v současné době stále živou a diskutovanou záležitostí, neboť pokud by rodiny neplnily své základní funkce, nemohla by existovat ani společnost, která je tvořena soustavou rodin.

Rodina je považována za základní a nejvýznamnější společenskou instituci, do které se rodí biologické individuum a postupně se vyvíjí v sociálně silnou bytost. Pospolitosť primární skupiny se udržuje zejména plněním základních funkcí.

Mezi základní funkce rodiny patří funkce biologicko – reprodukční, sociálně ekonomická, socializační, společenská, emocionální a ochranná, kulturně výchovná.

Členění a popis základních funkcí rodiny:

- ✓ **Biologicko – reprodukční funkce:** zabezpečuje základní biopsychické potřeby muže a ženy, zachování lidského pokolení a tím zajištění generační návaznosti.
- ✓ **Sociálně ekonomická funkce:** týká se zejména materiálního zabezpečení rodiny, hospodaření s finančními příjmy svých aktivně pracujících, zajištění pracujících členů a také odpovědnost zabezpečit jednak děti, ale také staré rodiče.
- ✓ **Socializační funkce:** rodina vytváří pro děti specifické a ničím nenahraditelné socializační a výchovné prostředí. Tato funkce zajišťuje postupné začleňování jedince do společnosti v procesu socializace. Rodiče učí dítě, aby se slušně chovalo nejen doma, ale i na veřejnosti. V prostředí rodiny se uskutečňují počátky náhledu a chápání složitých lidských vztahů a dochází zde také k formování psychické, tělesné, citové i volní složky.
- ✓ **Společenská funkce:** Rodina je svojí nezaměnitelnou společenskou funkcí začleňována do celého systému společnosti a tvoří tak její základní stavební buňku.
- ✓ **Emocionální a ochranná funkce:** Rodiny v každém období své existence plnily funkci ochrannou, ale také zajišťovaly potřebnou péči v dětství, v nemoci, v náročných životních situacích. Tato funkce spočívá také v plnění úkolů

⁴⁹ PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha, G plus G, 1996, s. 17.

vyplývající z uspokojování základních potřeb či nároků, jedná se především o sociální podporu, ochranu a porozumění.

- ✓ **Kulturně výchovná funkce:** výchova je součástí socializačního procesu, v němž rodiče dětem vštěpují základní vzorce společenského chování. Zde se také rozvíjejí morální kvality jedince a předává jim kulturní dědictví. Ze strany rodiny dochází k zabezpečení základní a potřebné péče o děti, jejich zdraví, výživu, kulturní návyky a také jejich výchovy.⁵⁰

Rodina je první malou sociální skupinou, která dítě vychovává, zde se postupně učí přizpůsobovat se sociálnímu životu, především mu rodiče vštěpují základní způsoby chování běžné ve společnosti a osvojovat si sociální návyky a dovednosti.

Prvořadou úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do běžného života. Dítě od narození až po celou dobu života v rodině přijímá širokou škálu nejrůznějších informací, které se snaží zpracovávat v souladu se svými psychickými a biologickými potřebami, přirozenými vlohami, se svými osvojenými zkušenostmi, ale i s hodnotovými vzory, jimiž jsou pro dítě především rodiče a starší sourozenci.

V rodině dochází v procesu socializace k rozvoji osobnostní a sociální stránky dítěte, zde se také vytváří jeho aktuální sociabilita, tzn. že se dítě aktivně účastní a vstupuje do sociálních vztahů a činností, a také může vytvářet nové sociální vztahy.⁵¹

Rodina v každé etapě svého vývoje od dob prvotně pospolné společnosti zastávala především funkci zabezpečovací, ochrannou a výchovnou. Role jednotlivých členů malé skupiny byly dány v návaznosti na další generace. Především muži obstarávali potravu, bránili rod před nepřáteli a zdivočilými zvířaty, měli uvnitř rodiny výsadní moc a postavení před ženami, které se staraly zejména o domácnost a výchovu dětí, věnovaly se přípravě pokrmů a rozvíjely blažené klima domova.

Proměny současné moderní rodiny zasahují také sociální role rodičů. Vývoj dlouhodobým přechodem z totalitní společnosti na společnost demokratickou umožnil uvnitř rodiny ztrátu dřívějšího výsadního mocenského postavení živelů rodiny, tedy mužů, v rodině. Žena získala některá práva i povinnosti, které v dřívějších dobách náležely pouze mužům. Dnes se již děti také aktivněji a kreativněji spolupodílejí na organizaci rodinného prostředí.

Je důležité připomenout, že se sociální role a postavení obou rodičů vyrovnaly, pokles autority otce v rodině neznámá, že by v rodinném prostředí ztratil na významu, ba naopak přítomnost obou vzájemně komplementárních rodičovských rolí v procesu výchovy je pro dítě ničím nenahraditelná.⁵²

⁵⁰ NEVORÁNEK, J., ŘEHOŘ, A. *Kapitoly ze sociologie rodiny*. Brno, IMS, 2004, s. 4, 6 – 8.

⁵¹ KRAUS, B., et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno, Paido, 2001, s. 80.

⁵² Tamtéž, s. 81.

Za významného činitele ovlivňujícího výchovu rodiny je považována rodina. Dítě se rodí do určitého rodinného prostředí, kde dochází k postupnému výchovnému působení.

Výchova⁵³ je složitý proces, v němž dochází k interakci a ovlivňování mezi vychovávaným i vychovávajícími. Důležitým aspektem pro zdravý psychický i tělesný vývoj dítěte je spolupráce obou rodičů, tedy aby dítě vychovali otec i matka. V prvním období života dítěte má největší význam matka, která o dítě pečuje a dává mu nejrůznější podněty, především citové a láskyplné podněty. Stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je i v současné době považována za významnou a nepostradatelnou podmínku zdravého a tělesného vývoje dítěte. Dítě je především formováno vztahy v rodině, které jsou podmíněny její duševní strukturou.

Důležitým předpokladem pro zdravý vývoj dítěte je spolupráce obou rodičů, neboť mezi rodiči, staršími sourozenci a dítětem, se vytvářejí od první chvíle jeho života citové vazby, v důsledku kterých dítě postupně přijímá morální, volní, citové a jiné hodnoty, osvojuje si dovednosti, vědomosti potřebné pro život v rodině a později pro účast v životě. Nepostradatelný význam ve výchově jedince zaujímá bezesporu také funkční rodina, jejímž odrazem je nejen zabezpečení základních potřeb a soustavná péče, pocit bezpečí a životní jistoty, ale také vědomí, že je milován. Jedinci, kteří měli ve fázi středního dětství, tj. mezi 3. – 7. rokem, kdy se kladou základní tvary příští povahy, určité, láskyplné a nenarušené dětství, vyrůstají v citově kultivované osobnosti, společensky kladné a tvořivé. Na druhou stranu jedinci, kteří byli o tyto životní klady ochuzeni, prošli v tomto období opakovaným nezájmem a zraňováním, zůstávají tímto poznamenáni na celý život.⁵⁴

Pokud dítě bude „vychovááno“ v dysfunkční nebo neúplné rodině, kdy jeden nebo oba rodiče si nebudou plnit své rodičovské povinnosti, může u dítěte dojít k citové deprivaci, pokud nebude od rodičů dítě dostávat nejrůznější množství podnětů, jak si potom může vytvořit citový vztah k rodičům k dalším lidem ve společnosti, jak může soucítit s druhými, když ho to nikdo nenaučil. V pozdějším věku mohou u takového ochuzeného jedince nastat problémy v otázkách navazování a udržování partnerských vztahů, může se hůře pohybovat v oblasti sociální.

Dítě potřebuje nejvíce podnětů a lásky v prvním období života, to je považováno odborníky za nejdůležitější období při formování psychiky dítěte. Pokud dojde od začátku života dítěte do 3 let k pochybení ze strany rodičů, kdy bude dítě emočně strádat, nelze tato nedbalost již v pozdější době ničím dohnat nebo zlepšit. Přirozený psychický a tělesný vývoj nelze zastavit, proto je důležitý každodenní kontakt matky s dítětem, ale také její pohlazení a komunikace s vyvíjejícím se jedincem.

⁵³ Pojem **výchova** podle V. Poláčekové může znít takto: „Výchova jako antropologická záležitost se celoživotně týká všech lidí. Tento dynamický proces vědomé a řízené socializace zahrnuje všechny činnosti, které člověka utvářejí pro život v konkrétní společnosti“. (KRAUS, B., et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno, Paido, 2001, s. 56).

⁵⁴ MAZÁNKOVÁ, L., et al. *Sociologie rodiny II. Vybrané kapitoly*. Brno, IMS, 2004, s. 6 – 9.

3.2 Výchova a vzdělávání ve školních a mimoškolních podmínkách

Se vznikem výchovy jako cílevědomou pomocí a záměrným rozvojem osobnosti se setkáváme ve společnosti od nepaměti. Od dob prvotně pospolné společnosti, výchovy ve starém Východě, v antickém Řecku a Římě, středověké a renesanční době, až po výchovu moderní společnosti na počátku třetího tisíciletí, se vysvětluje okolnostmi biologickými, psychologickými a také sociálními.⁵⁵

Rozvoj jedince je determinován několika významnými činiteli. Podílí se na něm také mimo jiné dědičnost i prostředí a stále větší úlohu při něm hraje záměrná snaha utvářet jedince v sociální bytost. Záměrné působení na rozvoj jedince, které začíná v rodině a postupně se stává stále více záležitostí specifických institucí a pedagogických pracovníků, označujeme v procesu **socializace**⁵⁶ jako výchova. V dnešní době tvoří výchova relativně malých sociálních skupin hlavní obsahovou složku pedagogického zájmu. Pedagogika více soustřeďuje svou pozornost na celospolečenské výchovné problémy, na výchovu ve společnosti jako celku, a tudíž i na její dílčí formy, k nimž patří **výchova ve školských zařízeních, výchova mimoškolní** zajišťovaná společenskými i kulturními institucemi, hromadnými sdělovacími prostředky, dále sem patří **výchova na pracovištích, výchova rodinná a sebevýchova**.

V pojetí moderní pedagogiky vystupují v úloze výchovných prostředků stále ve větší míře **hromadné sdělovací prostředky**, tedy **masová komunikační média** jako je tisk, rozhlas, televize a film. Tyto novodobé masové komunikační prostředky vychovávají jedince jak intencionálně, tak funkcionálně. **Intencionální výchova** se realizuje nejrůznějšími pořady, které slouží k dalšímu výchovně – vzdělávacímu působení např., filozofickému, vědeckému či politickému, ale také za bezprostředního působení pedagoga na děti. **Funkcionální výchova** se uskutečňuje výběrem obsahu, přístupem k problémům i formou jejich prezentování a hodnocení a ovlivňuje u jedince zejména oblast postojů mravních, estetických nebo politických.⁵⁷

Osobnostní vývoj dítěte se uskutečňuje z počátku v primární socializační skupině, a poté i v sekundární skupině, tedy ve škole působením pedagogů, vrstevníků, ale také dnes již rozšířených masových komunikačních prostředků. Stejně tak jako rodina, tak i škola má své nezastupitelné postavení a činnosti při výchovně vzdělávacím procesu.

⁵⁵ JÚVA, V., et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno, Paido, 2001 s. 23 –27.

⁵⁶ Pojem **socializace** můžeme vyjádřit takto: „ Socializace je celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti. Lze ji chápat jako sociální interakční proces a uskutečňuje se především sociálním učením, zejména učením se sociálním rolím, ale i nátlakem. Socializace se odehrává především v rodině, ve skupině vrstevníků a přátel, ve škole, prostřednictvím masmédií a práce“. (KRAUS, B., et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno, Paido, 2001, s. 54).

⁵⁷ JÚVA, V., et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno, Paido, 2001 s. 10, 64.

Na výchově dětí se spolu se školou podílejí další instituce a organizace např.:

- ✓ rodina a zákonní zástupci,
- ✓ církevní organizace určené k výchově dětí a mládeže,
- ✓ speciální státní, soukromé a nadační instituce s participací na výchově sociálně znevýhodněných dětí a mládeže,
- ✓ sportovní, zdravotnické, odborné a další organizace, které byly zřízeny v rámci své programové činnosti na výchovu dětí a mládeže,
- ✓ hromadné sdělovací prostředky jako rozhlas, televize, film, tisk aj.,
- ✓ další lokální a regionální faktory společenského prostředí.⁵⁸

Ve školním prostředí přibývá stále více na významu používání tištěných i elektronických médií při výuce. Usnadňují pedagogovi výklad látky, umožňují dětem lépe pochopit souvislosti s probíranou problematikou, s některými výchovnými pomůckami mohou děti manipulovat, rozvíjet myšlení a tím přispívat k rozvoji osobnostních kvalit dítěte především v období **adolescenc**.⁵⁹

Myslím si, že je to také dáno uvolněním a změnou ve srovnání s tehdejší politickou, ekonomickou i společenskou situací, kdy při výuce docházelo zejména k jednostrannému působení pedagoga na žáka a přechodem na moderní model výuky, která se po roce 1989, stejně jako i ostatní společenské a vědní disciplíny, začala plně rozvíjet, přičemž docházelo k významné interakci mezi pedagogickým pracovníkem a vychovávajícími jedinci. Důležitým předpokladem pro zdravý vývoj psychiky jedince zůstává i nadále přímý a bezprostřední vztah pedagoga a dítěte a také jejich vzájemná komunikace.

Naplňování **volného času** je úzce vázáno na stále se prosazující hodnotový systém. Volný čas již nepředstavuje jen prostor pro odpočinek a relaxaci, ale složitý dynamický proces. V sociálně-pedagogickém kontextu lze považovat za velmi významné vytváření podmínek k určitým volnočasovým aktivitám a směřovat lidi k těmto činnostem. Mimoškolní aktivity jsou do určité míry ovlivněny biologickým zráním a jsou odrazem psychického, sociálního a mentálního zrání jedince.⁶⁰

Další důležitý aspekt při formování osobnosti, ale také při sebevzdělávání a vlastní aktivitě představují nejrůznější mimoškolní činnosti, ke kterým by dítě v dětství

⁵⁸ MAŇÁK, J., et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a psychologie*. Brno, Paido, 1998, s. 57 – 58.

⁵⁹ Pojem **dospívání** můžeme charakterizovat jako vývojové období zahrnující **pubertu** a **adolescenci**. Puberta, též pubescence, je období zasahující starší školní věk, přibližně věk od 11 do 15 let. Po raném dětství jde o nejbouřlivější období ve vývoji jedince, které přináší komplexní přeměnu do jeho života modifikuje všechny složky jeho osobnosti. Puberta je především důležitý biologický mezník, dochází k anatomicko-fyziologickému zrání. Tělesné zrání je stimulem pro další psychosociální změny. Dynamicky se rozvíjí abstraktní pojmově-logické myšlení. Pro toto období je typická snaha vymanit se ze závislosti na autoritách, získat „novou“ vlastní identitu a sociální samostatnost. **Adolescenci** je druhou fází období dospívání, následuje po pubertě, jedná se o věk přibližně od 15 do 20 let a je „klidnější“ než puberta. Vstup do adolescence je biologicky ohraničen pohlavním dozráváním. V adolescenci se dotvářejí obecné strategie chování ve vztahu k výkonu i vlastní sociální pozici. (GILLNEROVÁ, I., et al. *Slovník základních pojmů z psychologie*. Praha, Fortuna, 2000, s. 15).

⁶⁰ KRAUS, B., et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno, Paido, 2001, s. 164, 166.

mělo být ze strany rodičů a pedagogů vedeno. Rodiče by měli vytvořit dítěti takové podmínky, aby si vytvářelo pozitivní návyky a přístupy k zodpovědnosti. Když dospívající člověk pochopí smysl ve volnočasových aktivitách, bude dobrovolně navštěvovat tato zařízení, kde se může zdokonalovat v různých činnostech, ale i vědomostech a rozvíjet tak myšlení, osobnostní stránku, či sociální dovednosti. Aktivity ve volném času mohou jedinci přinášet pocity uvolnění a také uspokojení. Činnost v mimoškolních zařízeních by měla probíhat nenásilnou a přitažlivou formou.

Působení volnočasových aktivit na jedince patří také mezi stěžejní úkoly **sociální pedagogiky**, kterou V. Poláčková vymezuje jako „multidisciplinární obor, který integruje a rozvíjí poznatky věd o člověku a společnosti do edukačního, preventivního a reedukačního působení. Analyzuje dynamické vztahy mezi jedincem a prostředím a usiluje o jejich optimalizaci. Zkoumá propojenost bio-psycho-sociálních jevů ovlivňujících sociální interakci a zvládání životních situací jedincem. Respektuje individuální potřeby a zájmy jedince a iniciuje takové změny v sociálním prostředí, které podporují jeho rozvoj. V sociálně pedagogických činnostech **zdůrazňuje ochranu jedince před nežádoucími jevy.**“⁶¹

Volnočasové aktivity jsou takové činnosti, které si jedinec na základě svých zájmů, pocitů a přání dobrovolně volí a realizuje ve volném čase, tedy v čase, kdy si neplní svoje školní a domácí povinnosti. V žádném dalším životním období není jedinec schopen zajímat se o tak široké spektrum zájmových aktivit jako v dětství a dospívání. Je třeba zdůraznit, že k aktivnímu využívání volného času patří také aktivní odpočinek, který je při formování osobnosti také důležitým aspektem.

V současné době se u dětí a mládeže snižuje frekvence aktivit. Hlavní každodenní aktivitou, o níž roste stále zájem ze strany dětí a mládeže je sledovanost televize.

Kvalitní náplň pro volný čas se zřejmě nevyřeší všechny problémy, ale když má dítě pestrou nabídku a má šanci, že v některé této aktivitě obstojí a bude úspěšné, snižuje se tím pravděpodobnost, že jedinec sáhne po návykových látkách, alkoholu, nebo že někoho zbije.⁶²

Souhlasím s tvrzením, že je důležité v dětství každého jedince, aby ho především rodiče vedli a směřovali k určitým aktivitám, neboť když mu budou rozumnou formou předávat vzory a volby zálib a ujišťovat ho o smyslu těchto činností, může se v určité oblasti vypracovat a být v ní nejlepší. Tím, že dítě aktivně zapojíme v jeho volném čase do určité činnosti, můžeme u něho alespoň oddálit trávení jiného času, který je vzhledem k věku a vývoji jedince nežádoucí a který může mít za následek impuls k páchání patologických jevů. Správně využitý volný čas patří rovněž mezi jeden z nejúčinnějších preventivních programů při výchově a vzdělávání dětí a mládeže.

⁶¹ KRAUS, B., et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno, Paido, 2001, s. 13.

⁶² MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, ODBOR PRO MLÁDEŽ. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha, vyt. Čihák tisk, 2002, s. 6, 9.

3.3 Prevence zaměřena na děti a mládež

Nejúčinnější a nejlevnější prevencí dětí a mládeže je zdravá výchova dětí v rodině a ve školském zařízení. V této podkapitole není cílem charakterizovat jednotlivé druhy prevence, ale přiblížit a popsat spolupráci a komunikaci školy a rodiny a dále činnost preventivně informačního pracovníka Policie ČR.

Preventivní výchovně vzdělávací působení k osvojení si zdravého životního stylu jednoznačně musí být neoddelitelnou součástí výchovy, výuky a života škol a také rodiny. Vždyť rodinná výchova je základ, na kterém škola staví. Každý preventivní program má přinášet strukturované podněty pro potřeby prevence sociálně patologických jevů. Optimálním řešením je připravit celoroční program zaměřený zejména na osobnostní a sociální rozvoj a výcvik v komunikativních dovednostech. Preventivní projekt musí být určen nejen pro žáky prvního, ale také druhého stupně, tak i pro samotné pedagogické pracovníky, kteří žáky postupně s těmito projekty seznamují a tím je realizují.

Samozřejmě na každém školním stupni základní školy jsou uskutečňovány pro žáky sice obsahově odlišné modely v rozsahu k jejich přiměřenému věku, rozumové a osobnostní vyspělosti, ale v podstatě všechny směřují ke zdravému duševnímu i sociálnímu rozvoji dětí a mládeže.

Příkladem může být charakteristika preventivního programu 8. a 9. ročníků základních škol. Programy v 8. ročnících jsou vhodné realizovat aktivní formou, především osvědčenými metodami jsou diskuse, hraní rolí, rozhovor, empatie nebo brainstorming a další. Realizací tohoto projektu dochází k posilování činností jednotlivců, spolupráce ve skupině, prosazování návrhů či nácviku vhodného způsobu komunikace. Součástí programu by měly být sociální hry na nácvik verbální a nonverbální komunikace, simulační hry a jiné.

Cílem těchto programů je ověřit kvalitu vytvořených a zastávaných postojů ke zdravému životnímu stylu a sociálně patologickým jevům u dětí a mládeže.

Preventivní projekt má směřovat zejména k:

- ✓ upevňování vztahů ve skupině vrstevníků,
- ✓ rozvoji schopností přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí,
- ✓ nácviku efektivní komunikace,
- ✓ nácviku řešení zátěžových situací,
- ✓ zvyšování schopnosti odolávat nebezpečím, zátěžovým situacím, krizím,
- ✓ odmítání alkoholu, návykových látek, nikotinu, nevhodných způsobů chování,
- ✓ přehledu životních rizik,
- ✓ společenským vztahům, včetně vlivu televize, reklamy, mediální hygieny apod.,
- ✓ modelovým situacím poskytujícím návody k řešení problémů.

Programy v 9. ročnících by měly mapovat dosažené výsledky osobnostního a sociálního rozvoje a dále fixovat tyto dovednosti a postoje a využívat postřehů předchozích programů. Nedílnou součástí programů by měly být aktivity sportovní, zdravotní, relaxační, socializační a preventivní. Preventivní projekty a programy by se nedaly úspěšně realizovat bez oboustranné komunikace mezi pedagogy, žáky a rodinou. Je prokázáno, že vzájemná spolupráce výraznou měrou přispívá ke školní úspěšnosti dětí i k prevenci sociálně patologických jevů. Pedagogové by měli s rodiči komunikovat nejen o těchto jevech a komplikacích s nimi spojených, ale i o ochraně před jejich vznikem.⁶³

Podle mého názoru, chceme-li dospět k pozitivním výsledkům primárně preventivních programů zaměřených zejména na rozvoj osobnostní složky a sociálních dovedností dětí a na ochranu v předcházení patologických jevů, je důležitá jednak vzájemná spolupráce a komunikace rodiny a školy, ale také v mnoha případech záleží na osobnostních, morálních, mravních či pedagogických kvalitách pedagoga, který tyto programy realizuje a prezentuje před žáky.

Primární prevence by měla také směřovat k zodpovědnosti při používání hromadně sdělovacích prostředků jako televize, videa nebo počítače, neboť časté sledování televizních pořadů, především televizního násilí v podobě vražd, znásilnění, fyzického týrání a jiných nehumánních praktik, může u dospívajícího jedince, který je stále ve vývoji, znamenat odrazový můstek k dětské agresivitě, k antisociálnímu chování či k patologickým jevům. Sledování televizního násilí a jiných pořadů v dětství narušuje zdravý vývoj jedince, jeho osobnostní, citové a především volní schopnosti.

Jak již bylo konstatováno, škola i rodina musí vzájemně spolupracovat při řešení otázek prevence a při výchově a vzdělávání dětí a mládeže. V rámci prevence sociálně patologických jevů a při řešení problémů vzniklých v souvislosti s těmito jevy ve školách a školských zařízeních, je také potřebná spolupráce s Policií ČR. Ředitelé a ředitelky na všech stupních škol a školských zařízeních by měli spolupracovat s **obvodním oddělením Policie ČR** (v Praze se jedná o **místní oddělení Policie ČR**) podle místa příslušnosti školy. Se sociálně patologickými jevy, mezi které patří také problematika záškoláctví, zneužívání návykových látek, násilí nebo šikany, jejíž určité formy mohou naplňovat podezření z konkrétních skutkových podstat trestných činů (*např. výtržnictví podle ust. § 202, ublížení na zdraví podle ust. §§ 221, 222, omezování osobní svobody podle ust. § 231, loupež podle ust. § 234, vydírání podle ust. § 235, znásilnění podle ust. § 241, nebo pohlavní zneužívání podle ust. § 242 trestního zákona v platném znění*).

⁶³ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, ODBOR PRO MLÁDEŽ. *Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení*. Praha, vyt. Čihák tisk, 2001, s. 14, 26 – 32.

Škola při dobré znalosti situace v regionu a místě může pak optimálně přizpůsobit nebo aktualizovat určité preventivní projekty a využít lektorských služeb policistů v oblasti prevence sociálně patologických jevů. Další spolupráce školy v rámci preventivních programů by měla být s **Preventivní informační skupinou Policie ČR (PIS)**, která je zřizována u obvodních a okresních ředitelství Policie ČR. Náplň činnosti těchto skupin je preventivní, informační i poradenská práce.⁶⁴

Nyní popíši hlavní pracovní náplň preventivního pracovníka obvodního ředitelství Policie ČR - služební obvod Praha IV.

Činnost preventivního pracovníka Policie ČR spočívá zejména v:

- ✓ zajišťování besední a přednáškové činnosti v mateřských, základních a středních školách,
- ✓ zajišťování celorepublikového projektu „Ajaxův zápisník“ pro žáky druhých a třetích tříd, jedná se o preventivně výchovnou učební pomůcku, díky které se děti nenásilnou formou odpovídající jejich věku seznamují se zásadami bezpečného chování, dovídají se o patologických jevech, kterými jsou v dnešní době nejvíce ohrožováni, a také jsou jim představeny činnosti jednotlivých složek Policie ČR,
- ✓ zajišťování besední činnosti v klubech pro seniory,
- ✓ navrhování, realizování a vyhodnocování projektů prevence kriminality ve spolupráci s PIS,
- ✓ navrhování informačních materiálů prevence pro širokou veřejnost,
- ✓ zajišťování akcí preventivního charakteru pro širokou veřejnost ve spolupráci s PIS,
- ✓ spolupráce s PIS při plnění úkolů, vyplývajících pro Policii ČR z mezirezortních plánů prevence kriminality,
- ✓ spolupráce při organizování dnů s Policií ČR či Dětských dnů,
- ✓ analýza nápadu trestné činnosti v konkrétním služebním obvodu,
- ✓ pravidelný kontakt a spolupráce s managery prevence kriminality pražských městských částí při vytváření preventivních programů.

Preventivní kontroly kriminality dětí a mládeže jsou v hlavní režii jak konkrétních složek politického systému, tak i Policie ČR. Preventivní aktivity uskutečňují bezpečnostní složky, včetně specializovaných pracovišť **Preventivně informačních skupin Policie ČR**, které pořádají přednášky, besedy a poskytují poradenství pro děti a mládež v rámci předcházení trestné činnosti, prevence jejich bezpečnosti i dopravní

⁶⁴ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, ODBOR PRO MLÁDEŽ.
Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení. Praha, vyt. Čihák tisk, 2001,
s. 36 – 37.

výchovy (např. bezpečné přecházení vozovky na vyznačených přechodech, chování cyklistů i chodců). Z pohledu vlastní praxe u Policie ČR uvedu některé preventivní projekty a programy uskutečněné pracovníky PIS Policie ČR, Obvodního ředitelství Prahy IV, ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou (NPC), Muzeem Policie ČR a dalšími příslušnými koordinátory prevence městských částí v Praze. V rámci preventivní činnosti PIS OŘ Praha IV spolupracuje s pracovníky jednotlivých úřadů městských částí (ÚMČ), kteří mají přehled o situacích ve svém příslušném obvodu a také o činnosti a působení školských odborů jednotlivých úřadů městských částí, dále ve školských zařízeních a dalších institucích a organizacích.

V rámci preventivní činnosti PIS OŘ Praha IV využívá také prostory Muzea Policie ČR, kde přednášky a besedy s dětmi a mládeží jsou uskutečňovány v sálu vybaveném audio-video projekcí. Preventivní pracovníci PČR seznamují děti také s pravidly bezpečnosti v silničním provozu, které si mohou vyzkoušet na dopravním hřišti vybaveném dopravními značkami, kde někdy dohled nad bezpečností silničního provozu a řízení dopravy zabezpečuje policista.⁶⁵

Průřezově uvedu některé programy, které v hraných scénkách pro děti a mládež, uskutečňují členové Spolku policejní historie a prevence při 114. územní skupině International police asociation (IPA) sekce ČR, zejména se jedná o prezentaci jednotlivých kriminalistických metod, od individuální identifikace zločinců (tzv. antropometrické měření) zakladatele Louise Alphonse Bertilliona, přes mechanoskopii, rekognici, daktyloskopování, až k metodám, které slouží k určování jednotlivých druhů omamných a psychotropních látek. V ukázkách děti mohou také vidět činnost policistů na místě trestného činu od loupežného přepadení až po usvědčení pachatele, kdy poškozený znovu poznává osobu pachatele (tzv. rekognice).

V této bakalářské práci chci pamatovat také na společensky nevýhodně neslyšící lidi, kteří v minulosti obvykle naráželi na nepochopení ze strany majoritní společnosti, tedy i tehdejší bezpečnostní složky. V úterý dne 18. července 2006 proběhl v Muzeu Policie ČR slavnostní akt předání telefonního čísla pro sms zprávy určeného pro sluchově postižené občany, rovněž téhož dne došlo k slavnostnímu zahájení linky tísňového volání pro neslyšící.

Policie ČR vstoupila tímto slavnostním aktem do partnerského vztahu s telekomunikační společností T - Mobile a společně byl realizován tento projekt, který si klade za cíl zlepšit komunikaci mezi neslyšícími a Policií ČR, tedy zpřístupnit v plném rozsahu linku tísňového volání pro všechny občany, tedy i pro občany

⁶⁵ <http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2006/pp0710.html>
<http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2006/ostr060419.html>
http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2004/pp0924_policie.html

handicapované poruchou či ztrátou sluchu. Neslyšící občané mají značné problémy s komunikací a se slyšícími spoluobčany navazují kontakt velice obtížně. Obávají se odmítnutí, nepochopení a raději komunikují pouze se stejně nebo podobně společensky znevýhodněnými lidmi ve své komunitě. Pokud musí jednat s úřady, s lékaři či s policisty, využívají výhradně služeb tlumočnicka, jehož prostřednictvím vyřizují své neodkladné záležitosti.

Měl jsem možnost rovněž být u příležitosti tohoto slavnostního aktu. Pro představitele Policie ČR a neslyšící spoluobčany jsme připravili ukázkou z doby před více než třiceti lety. V této ukázce jsem hrál neslyšícího, který byl přepaden a okraden. Vzápětí po činu pachatele jsem vyhledal veřejný telekomunikační automat a vytočil tehdejší bezpečnostní složku. Nedokázal jsem však policistovi, s kterým jsem nesrozumitelně komunikoval vysvětlit, co se vlastně stalo. On si určitě myslel, že jsem buďto podnapilý nebo blázen. Poté přišel k telefonní budce, u které jsem stál a marně se snažil dorozumět s dozorčí službou, policista, a když zjistil, že jsem neslyšící, odvedl mne na policejní stanici, kde jsem celou událost i s popisem pachatele vylíčil a napsal na papír. Tímto způsobem mezi mnou a dozorčí službou probíhala komunikace.

Pro neslyšící občany je připraven manuál tísňového volání (*viz příloha č. 2*), který je navede, jak správně postupovat při zasílání textové zprávy SMS na policejní linku tísňového volání. Policisté počítají i s variantou, že sluchově postižení neovládají plně český jazyk, a vědí, že je pro ně mnohdy „cizím jazykem“. Při přijetí SMS zprávy bude naprosto jasné, že se jedná o zprávu od osoby neslyšící a bude také odpovídajícím způsobem zpracována. Společensky znevýhodnění občané využívají tuto tísňovou linku v okamžiku, kdy se jedná o reálné ohrožení jejich života nebo zdraví pachateli trestné činnosti (*viz příloha č. 3, schéma nahlášení trestného činu neslyšící osobou*).

3.4 Dílčí závěr

Třetí kapitolu jsem pojmenoval „Výchova, vzdělávání a volnočasové aktivity jako součást prevence“.

Tato část popisuje výchovně vzdělávací proces ve škole, výchovu v rodině, vzájemnou spolupráci a komunikaci mezi oběma institucemi a také spolupráci s preventivně informační skupinou Policie ČR. Při výchově dětí a mládeže přibývá stále více na významu realizace preventivních programů a projektů, především na všech stupních základních škol, protože u dětí dochází stále k formování složky osobnostní, k rozvoji sociálních i volných schopností a dovedností.

Škola je stejně jako rodina také instituce, ve které se uskutečňuje výchovně socializační proces, dítě se učí vytvářet vztahy a postoje k vrstevníkům, pedagogům a k dalším lidem, ale také rozvíjet komunikační dovednosti, učí se spolupracovat s kolektivem spolužáků, osvojuje si životní zkušenosti a také si vštěpuje normy společenského chování a jiné pozitivní návyky a dovednosti.

Primární prevence slouží k předcházení patologických jevů, antisociálního jednání nebo jakékoliv formy, které by mohly vykazovat známky neslušného chování, proto je nutné a žádoucí, aby se tyto preventivní modely realizovaly nejen na základních školách, kde je jejich význam nejdůležitější, ale také na středních školách. Pokud dojde u dítěte k sebemenší změně v chování nebo nejeví-li zájem o učení, který před tím mělo, chodí za školu apod., je nutné tento problém v prvopočátku podchytit a začít řešit s rodinou dítěte, neboť jedině tak lze docílit přijatelného výsledku a vyřešit tak problém.

V zájmu rodiny, ale i školy by měla být vzájemná spolupráce a komunikace, to je podle mého názoru také jedna z neúčinnějších a nejlacinějších prevencí v boji proti patologickým jevům.

Rodiče by měli hovořit s dítětem o všem, co se během dne odehrálo ve škole, otázky by měly také směřovat k vyučujícím pedagogům, z toho lze usuzovat, jakým způsobem učitel podává svůj výklad, jak se chová k dětem, zda se děti mohou při hodině dozvědět zajímavosti, zda používá k doplnění svého výkladu také učební pomůcky a informační média, neboť vývoj dítěte je rovněž ovlivněn osobnostními, komunikačními, pedagogickými i sociálními kvalitami vyučujícího pedagoga.

Spolupráce školy a Policie ČR má také nezanedbatelný význam, neboť preventivní pracovníci PČR jsou v kontaktu především se základními školami, kde přednášejí a vysvětlují žákům nejen problematiku patologických jevů, které jsou páchany dětmi a mládeží, zejména se jedná o problematiku zneužívání alkoholových a nealkoholových návykových látek, šikany, záškoláctví a hráčství, ale také jim vysvětlují

vznik a historii bezpečnostních složek, postup při nebezpečných nálezech nástražných výbušných systémů, zbraní, ale i činnosti a úkoly Policie ČR, dopravní bezpečnost na silničním provozu a další dle výběru témat a zaměření.

Lektoři seznamují děti vzhledem k jejich věku, rozumové a osobnostní vyspělosti, s pravidly a normami společnosti, za jejichž porušení musí následovat sankce. Tak u nich mohou probouzet a zvyšovat právní vědomí.

Mladiství jedinci si musí již v tomto věku uvědomovat, že pokud spáchají protispolečenský delikt, společnost to nemůže nechat bez povšimnutí, musí nést právní odpovědnost. Jen tak si děti můžou vytvořit představu o autoritě práva či právních norem a předpisů v případě jejich porušení.

Tímto se potvrzuje skutečnost, že pokud mají mít preventivní projekty a programy smysl, musí dojít ke vzájemné spolupráci a komunikaci mezi školou, rodinou, Policií ČR a dalšími specialisty a odborníky ze společensko-vědních disciplín, především **sociální pedagogiky, filosofie, psychologie, sociologie, speciální pedagogiky** a z dalších oborů.

4. Zpracování výzkumu

V aplikační části této bakalářské práce byl proveden výzkum. Jako výzkumná střediska jsem si zvolil dvě různé základní školy, a to ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově a ZŠ Mendíků v Praze 4.

Cílem výzkumného šetření je zjistit, kolik času tráví žáci denně sledováním televize a četbou knih, k jakým účelům využívají televizní programy a knihy. A dále které pořady nejraději v televizi sledují a proč. Výsledky výzkumného šetření chci porovnat u žáků zejména devátých tříd, kteří navštěvují základní školu ve velkém a menším městě.

Důvod, proč jsem si vybral výzkum je ten, že chci porovnat působení masmédií, především televize a knihy na dospívající mládeži ve velkoměstě a na maloměstě, neboť jsem se v Pelhřimově narodil a v současné době pracuji v Praze 4 a problematikou, kterou se zde zabývám je činnost nejenom s narušenou mládeží, ale také prevencí věnované mládeži v souvislosti s drogovou scénou.

Pro účely uvedeného výzkumu jsem použil **metodu dotazníkovou**, která byla sestavena pro tento druh šetření a jejíž hlavním cílem bylo zjistit potřebné informace k výzkumnému zpracování. **Dotazník**⁶⁶ použitý k realizaci aplikační části byl vlastní konstrukce a obsahoval celkem 12 otázek, přičemž otázky použité v dotazníku jsou uzavřené, otevřené i výběrové. Dotazník je určen k jednorázovému použití a výsledky vyhodnocení jsou vyjádřeny v procentech.

Mezi hlavní výhody tohoto dotazníku patří především anonymita, přehlednost a srozumitelnost otázek, což se odrazilo v relativně rychlém vyplnění všech otázek. Vyplnění dotazníků trvalo dětem průměrně 10 až 12 minut.

Nevýhodou dotazníku je, že mohl být rozdán pouze malému počtu dotazovaných respondentů a výsledky výzkumu nemohou být zpracovány statistickými metodami, neboť by mohly do jisté míry být zkreslujícími.

Vlastní práce s dotazníky byla zahájena se svolením paní Mgr. Jitky Pokorné, ředitelky ZŠ Mendíků v Praze 4 a pana Mgr. Pavla Rafaje, ředitele ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově. Dotazníky byly rozdány na obou základních školách v průběhu měsíce září roku 2006 v hodinách dějepisu a občanské nauky. Zpracování dotazníků bylo pojato jako součást praktického cvičení v rámci výuky žáků.

⁶⁶ **Dotazník**, viz příloha č. 1.

4.1 Výzkumné předpoklady

Výzkumnými předpoklady, které jsem uplatnil v této bakalářské práci chci především zjistit:

1. Na základě procentového vyjádření, jakým zdrojem je pro dotázané respondenty televize. Domnívám se, že u většiny respondentů z maloměsta i velkoměsta bude televize sehrávat především zábavnou úlohu než informační.
2. Na základě zjištěných procent určit, které televizní pořady respondenti nejraději sledují a proč. Předpokládám, že chlapci z menšího i většího města budou upřednostňovat akční a dobrodružné filmy, neboť tento druh filmového žánru protkaného adrenalinem, je přitahuje a mají rádi napětí. Dívky podle mého názoru raději v tomto věku dají přednost shlédnutí seriálů a komedií, protože rodinné a mateřské prostředí jim bude mnohem bližší než chlapcům.
3. Na základě procentového vyjádření zjistit, kolik času věnují respondenti denně četbě knih. Předpokládám, že se dotazovaní z Pelhřimova budou v průměru věnovat čtení knih více času než dotazovaní z Prahy.
4. Na základě zjištěného procentového vyjádření zjistit, zda respondenti kombinují četbu a televizi. Předpokládám, že dotazovaní z Pelhřimova budou kombinovat četbu knih a televizi více než respondenti z Prahy.

4.2 Charakteristika výzkumných středisek

Pro zkoumání jsem si zvolil dvě základní školy. Jedná se o základní školu Krásovy domky v Pelhřimově a základní školu Mendíků v Praze 4. Z této volby je zřejmé, že jde o jednu školu z malé a druhou z velké městské aglomerace.

Základní škola Krásovy domky v Pelhřimově zahájila svou vlastní pedagogickou činnost v roce 1963. Pro školní účely jsou používány tyto prostory, a to pavilón A - budova ředitelství, pavilón B - budova prvního stupně, pavilón C - kmenová a odborná budova, dvě tělocvičny a sportovní hřiště. Ve školním roce 2004/2005 si povinnou školní docházku plnilo celkem 525 žáků, z toho 261 chlapců a 264 dívek prvního a druhého stupně. Z uvedeného celkové počtu bylo 44 společensky znevýhodněných žáků integrováno do běžných tříd. Mezi přední vzdělávací programy této školy patří realizace tzv. „Rámcového vzdělávacího programu v základním vzdělávání“. V rámci pilotáže byl pedagogy vytvořen školní vzdělávací program „**Tvořivá škola pro život**“. Základním principem tohoto vzdělávacího projektu je opustit dosavadní ustálené formy výuky a nahradit je činnostními formami učení, při nichž je žák veden k aktivní tvořivé práci. Činnostní učení dává prostor k aktivnímu osvojování učiva a k samostatným úvahám. Tato činnost vytváří v **pedagogickém prostředí** podmínky ke vzájemné komunikaci mezi učitelem a žákem, ale také mezi žáky navzájem. Rozvíjí smysl pro týmovou práci, přirozeně vede žáky k přemýšlení a tvorbě vlastních otázek, což rozvíjí i jejich samostatnost. Škola rovněž pro děti nabízí celou řadu mimoškolních aktivit a akcí, které jsou žáky ve většině případů využívány.

Mezi mimoškolní aktivity, které jsou pro děti a mládež organizované školou patří zejména: pásmo scének, písní a tanců v rámci školní akademie, ples školy s vystoupením žáků, který je připravován pro rodiče žáků a veřejnost, letní jazyková škola, lyžařský výcvikový kurs, dětský karneval, školní výlety, přírodovědné a vlastivědné vycházky, poznávací zájezdy, **projekt na pomoc dětem z rozvojových zemí – Adoptuj panenku**, pěvecká soutěž Zlatý zoban, malování na sklo a textil, hru na hudební nástroje a další mimoškolní kroužky.

Základní škola Mendíků v Praze 4 byla slavnostně otevřena v roce 1930. V letech 1941 až 1944 sloužila budova jako nemocnice a v roce 1945 se proměnila v kasárna, kde pracovalo přes 2000 dobrovolníků, včetně učitelek jako ošetřovatelé do konce druhé světové války. Název školy „Mendíků“ pochází z roku 1948, přičemž **Mendíci** byli středověcí chudí studenti, kteří se živili žebráním. Povinnou školní docházku si ve školním roce 2004/2005 vykonávalo celkem 312 žáků. Jedním z hlavních úkolů této školy je kvalitní příprava žáků k úspěšnému studiu na středních školách a víceletých gymnáziích. Důležitým doplňkem výuky je i pravidelné využívání moderní počítačové učebny. Učivo si zde v rámci vyučování doplňují a procvičují žáci od prvních tříd na kvalitních výukových programech. Škola spolupracuje i s dětmi mateřských škol, které se pravidelnými návštěvami postupně začleňují do školního procesu. Díky těmto vzdělávacím programům se u žáků rozvíjí tzv. výpočetní gramotnost. Mimoškolní aktivity realizují pedagogové, kteří pomáhají rodičům ovlivňovat volný čas jejich dětí. Děti si mohou vybrat z celé řady volnočasových aktivit, mezi které patří: taneční kroužek, sportovní hry, volejbal, stolní tenis, pozemní hokej, bojová umění, hra na flétnu, klavír nebo kytaru, šachy.

Mimoškolní akce organizované školou jsou např. poznávací zájezdy po území naší vlasti i ciziny, ozdravné pobyty u moře, vystupování žáků na různých školních besídkách připravovaných pro rodiče a veřejnost a další činnosti. Na této škole se děti učí získávat a čerpat poznatky nejenom z encyklopedií, odborných časopisů nebo z webových stránek internetu, ale získané informace si žáci mohou ověřit a poznat také na základě uskutečněných exkurzí a poznávacích zájezdů.

Obě základní školy realizují přirozené pedagogické prostředí důležité pro všestranný rozvoj dítěte a vytváří dětem podmínky pro mimoškolní vzdělávání v podobě volnočasových aktivit, což je důležité jednak pro to, aby se děti učily plnohodnotně využívat a organizovat svůj volný čas a tím si také budovat odpovědnost k plnění svých povinností.

4.3 Zpracování a vyhodnocení údajů zjištěných výzkumem

Vypracování otázek uvedených v dotazníku se zúčastnilo 100 respondentů. Výzkumný vzorek tvořili chlapci i dívky 9. A a B tříd ve věku od 14 do 15 let, přičemž se jednalo o 50 žáků ze ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově a 50 žáků ze ZŠ Mendíků v Praze 4 (viz příloha č. 4 - tabulka č. 1 a viz příloha č. 16 - tabulka č. 13).

Při sběru dat jsem pro přehlednost uváděl rozdělení tříd podle školního zařazení A nebo B a také podle věku (viz příloha č. 5 - tabulka č. 2 a viz příloha č. 17 - tabulka č. 14), ale pro výzkumný účel, kdy vyhodnocuji zjištěné údaje a porovnávám je mezi těmito základními školami, jsem uváděl komplexní výzkumný vzorek ZŠ v Pelhřimově a ZŠ v Praze 4, tedy bez dělení na třídy a věk dotazovaných žáků.

Na otázku: „**Jakým zdrojem je pro respondenty televize?**“ Odpověděli respondenti ze ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově, že je pro ně televize z **84% zdrojem zábavy** a pouze **16% informačním pramenem**. (viz příloha č. 7 - tabulka č. 4). Na tuto samou otázku odpověděli dotazovaní ze ZŠ Mendíků v Praze 4, že je pro ně televize z **64% druhem zábavy** a jako **informační zdroj z 36%** (viz příloha č. 19 - tabulka č. 16). Z uvedených procentových vyjádření lze usuzovat, že děti jak z Pelhřimova, tak i z Prahy používají televizi ve svém životě především jako zdroj zábavy. Předpoklad stanovené hypotézy se v tomto případě potvrdil.

Na otázku: „**Které televizní pořady respondenti nejraději sledují a proč?**“ Uvedli děti ze ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově, že mezi nejsledovanější televizní pořady patří především z **28% komedie**, z **22% akční filmy** a **seriály** a také z **20% dokumentární pořady** (viz příloha č. 8 - tabulka č. 5). Respondenti ze ZŠ Mendíků v Praze 4 uvedli, že mezi nejoblíbenější televizní pořady řadí z **23% seriály**, z **21% akční filmy**, z **20% komedie** a např. z **10% dokumentární pořady**, **horror** a **erotické pořady** (viz příloha č. 20 - tabulka č. 17). Děti shodně do dotazníků odpovídaly, že je tyto televizní pořady přitahují a baví, že mají rádi při sledování hororů strach a napětí. Z uvedených výsledků lze zjistit, že se tato hypotéza rovněž potvrdila, neboť dívky jak ze ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově, tak i dívky ze ZŠ Mendíků v Praze 4 uváděly nejsledovanější pořady seriály a komedie. Chlapci ze ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově i chlapci ze ZŠ Mendíků v Praze 4 nejraději sledují akční filmy.

Na dotaz: „**Kolik času tráví respondenti denně četbou knihy?**“ Bylo zjištěno, že se **méně než 1 hodině** věnuje četbě **68%** dotazovaných, **1 až 2 hodinám - 22%**,

3 až 4 hodinám - 6% a **více hodinám** pouze - **4% respondentů** ze ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově (viz příloha č. 10 - tabulka č. 7). Po vyhodnocení této otázky ze ZŠ Mendíků v Praze 4 bylo zjištěno, že **48%** dotazovaných čte **méně než 1 hodinu**, **28% - 1 až 2 hodiny**, **16% - 3 až 4 hodiny** a pouze **8%** dětí čte **více hodin** (viz příloha č. 22 - tabulka č. 19). Stanovená hypotéza se v tomto případě nepotvrdila, neboť děti z Prahy čtou v průměru více hodin než děti z Pelhřimova.

Na otázku: „**Zda respondenti kombinují četbu a televizi?**“ Bylo výzkumem zjištěno, že respondenti ze ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově odpověděli ze **48% ano**, ze **40% ne** a z **12% někdy** (viz příloha č. 13 - tabulka č. 10). Děti ze ZŠ Mendíků v Praze 4 uvedli, že **38% kombinuje** četbu a televizi, **44% nekombinuje** a **18%** dotazovaných odpovědělo **někdy** (viz příloha č. 25 - tabulka č. 22). Dle zjištěných a vyhodnocených údajů lze usuzovat, že respondenti z Pelhřimova **kombinují četbu a televizi** o **10% více** než dotazovaní z velkoměsta. V tomto případě se stanovená hypotéza potvrdila.

4.4 Závěr výzkumného šetření

Podle mého názoru, masmédia jako výdobytky moderní společnosti, sehrávají v procesu socializace rovněž jednu z důležitých rolí při výchově mladé generace.

Dotazníkovou metodou, kterou jsem provedl na ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově a ZŠ Mendíků v Praze 4 bylo zjištěno, že respondenti z obou škol v průměru méně čtou knihy a více informací získávají snadnějším prostřednictvím jiných médií.

Domnívám se, že pedagogové při výuce na I. i II. stupni základních škol, nevyžadují od žáků důsledně znalost děl autorů, kteří jsou stanoveny v osnovách jako školní četba. Bylo by vhodné této problematice věnovat více času a jít do hloubky znalostí. Mám dojem, že se naše mladá generace velmi ochuzuje o krásu čteného slova. Velmi podceňují díla našich i zahraničních autorů, která patří do zlatého fondu literatury.

Mladá populace si zřejmě neuvědomuje důležitost a význam knih. Pro většinu dospívajících dětí je čtení knih zbytečná ztráta času. Raději dají přednost moderním mediálním prostředkům, které podají potřebné informace v daleko rychlejší a snadnější zpracovatelné formě, než by získaly za poměrně složitějších a namáhavějších podmínek četbou knih.

V rámci sebevzdělávání, by se dítě mělo od dospělého člověka naučit čerpat informace jak z knih a časopisů, tak i z televize nebo internetu, a ne se upouštět pouze na jedno informační médium.

Na závěr chci říci toto: *„Kniha, psané a tištěné slovo, budou mít navždy výsadní postavení před ostatními médii, neboť ve světových dějinách patřily mezi nejstarší a nejpoužívanější informační zdroje, které dnes masově nazýváme hromadnými sdělovacími prostředky. Nebýt písemných dokumentů zachycujících historické dějiny a události té doby, možná že bychom pravděpodobně nikdo z nás ani nevěděli, ke kterým kulturním kořenům vůbec patříme. Podle mého názoru knihy, z celé té řady dnešních masmédií, patří k těm nejméně negativním prostředkům působících na utváření osobnosti dítěte“.*

Závěr

Média sehrávají v dnešním moderním světě i nadále důležitou roli nejen při masovém informování veřejnosti, ale především při výchově dětí a mládeže. Masmédia mohou působit na výchovu mladé generace jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu.

Jak ukazují nejrůznější statistické výzkumy masmédia ve většině případů zaujímají negativní pozici při působení na dospívající jedince. Největší hrozbou při formování osobnostní, citové či mravní složky dítěte, sehrává bezesporu nadměrné sledování mediálního násilí, pornografie a dalších pořadů vysílaných na televizních obrazovkách. Také časté prohlížení a čtení pornografických časopisů a surfování na internetových erotických stránkách, působí na nevyzrálou a stále se vyvíjející mládež v záporném smyslu, neboť příliš otevřené sexuální scény, nezdravě urychlují sexuální projevy mládeže obojího pohlaví. U věkově a citově nezralých dětí může mít tato příčina za následek zejména ztíženou pozici při vytváření a udržování citově čistých a hlubších vztahů mezi děvčaty a chlapci, což se může odrazit právě v jejich partnerské, manželské a také v rodičovské roli, při výchově svých vlastních dětí.

V tomto směru by měli vykonávat nezastupitelnou úlohu v procesu výchovy zejména rodiče, ale i pedagogové a do jisté míry tvůrci televizních pořadů a celá společnost. Důležitým aspektem pro zdravý duševní i somatický vývoj dětí sehrává úplné a funkční rodinné prostředí, v němž se dítě nejdříve učí společenským návykům a žádoucím normám společnosti. Zákonní zástupci pokud chtějí, aby dítě umělo plnohodnotně využívat svůj volný čas a kombinovat jej s mediálními prostředky a volnočasovými aktivitami, musí ho k těmto zásadám a používání masmédií vést a naučit.

Ve výzkumném šetření, které jsem v rámci aplikační části provedl jsem zjistil, že dospívající děti z malé a velké městské aglomerace v průměru, čím dál tím méně čtou knihy. Chlapci v tomto věku nejraději sledují na televizních obrazovkách akční a dobrodružné filmy a dívky přitahují spíše rodinné seriály a komedie. Televizi užívají především jako druh zábavy. Nicméně někteří jedinci z výzkumného vzorku využívají televizní pořady především jako zdroj informací a poučení.

Ve své bakalářské práci jsem se pokusil průřezově nastínit problematiku vlivu masmédií na psychický vývoj dětí a mládeže, a uvést i vlastní poznatky získané během mé profesní praxe. Také jsem v této bakalářské práci poukázal na nutnost preventivních programů a osobních přístupů ze strany rodičů i pedagogů při výchově a vzdělávání mládeže.

Resumé

V této části chci shrnout nejpodstatnější myšlenky této bakalářské práce, která je rozdělena do čtyř hlavních kapitol.

První kapitola průřezově analyzuje počátky komunikace v lidském společenství. Poukazuje na skutečnost, že s postupnou evolucí lidské společnosti, kdy z individua, které se dorozumívalo pouze posuňky a zvuky, docházelo k utváření myslící a uvažující bytosti, která ke komunikaci s dalším člověkem začala používat mluvenou řeč. S nástupem tržního hospodářství a lidskou potřebou, vstupují do prostředí trhu média, jejichž zprávy zaplavují masy lidí na celém světě. Tak vznikaly počátky informační společnosti. Dále v této části popisují nejzákladnější masové komunikace, které sehrály během svého vývoje a uplatnění na trhu, významnou úlohu.

Druhá kapitola je zaměřena na psychický vývoj jedince. Každé individuum se rodí do určitého společensko-kulturního prostředí, v němž dochází k formování lidské psychiky prostřednictvím interakce vnějších a vnitřních podmínek. Psychický vývoj je závislý na celé řadě determinantů a předpokladů. Nejenom rodiče komunikují se svým dítětem, ale také média ovlivňují život dítěte v rodinném a později i v pedagogickém a pracovním prostředí. Masmédia mohou působit na utváření osobnosti dospívajícího dítěte jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. Pozitivní a negativní vlivy masmédií jsou v této práci také analyzovány. Rodiče by měli pro děti představovat základní společenský vzorec, od kterého se dospívající jedinec učí a přebírá návyky, společenské normy, ale také zdravý způsob používání masmédií v procesu socializace.

Třetí kapitola předkládá důležitost výchovy v rodinném i školním prostředí. Poukazuje na osobní přístup a příklad nejenom ze strany rodičů, ale i učitelů. V této kapitole je uvedena také důležitost spolupráce mezi rodiči, školou a Policií ČR a také mezi dalšími státními i nestátními institucemi a organizacemi. Rovněž nezanedbatelný podíl na výchově dětí a mládeže nesou preventivní programy a projekty v rámci spolupráce školy s preventivní Policií ČR.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na výzkum. Dotazníková metoda byla použita na dvou základních školách v menší a větší městské aglomeraci. Výsledky odpovědí respondentů byly porovnávány a procentově vyhodnocovány. Pro přehlednost jsou výsledky a názory respondentů uvedeny v jednotlivých přílohách.

Anotace

KUBERA, Petr. *Vliv médií na osobnost dítěte*. Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Institut mezioborových studií Brno, 2006. 62 s. Bakalářská práce.

Masové sdělovací prostředky v pojetí současné moderní společnosti, jsou považovány nejen u laické, ale především u odborné veřejnosti za fenomény, které stále hýbou informačním světem a v nepřetržité technologické evoluci se neustále zdokonalují a nahrazují původní informační produkty. Výrobci představují na trhu neustále nové druhy médií a jejich komponenty, které se vyznačují většinou rychlostí při zpracování dat a při jejich dalším masovém rozšiřování napříč celým společenským spektrem. Masmédia významným způsobem ovlivňují život nejen dětí a mládeže, ale také dospělé populace. Tyto fenomény v současné době sehrávají stále větší význam v našem společenském životě, především při výchově dospívající mládeže jak v kruhu rodinném, tak i v prostředí pedagogickém a pracovním.

Problematika působení negativního vlivu médií na psychický, citový nebo mravní vývoj dítěte patří k nejživějším. Největší hrozbou pro děti představuje bezesporu pornografie a mediální násilí, které se objevuje nejenom na televizních obrazovkách téměř v každém celovečerním filmu, ale také v pořadech určených především pro nejmenší diváky. Nezastupitelnou odpovědnost při výchově dětí a mládeže sehrávají jak rodiče, pedagogové, tak i do určité míry tvůrci televizních pořadů. Nejúčinnější prevencí v demokratickém duchu představují zákonní zástupci, kteří by nejmenším divákům měli vytvářet takové podmínky, aby si děti osvojovaly zdravý přístup při používání masmédií. Nejde jen o to, aby rodiče vybírali vhodné pořady, ale aby se také dívali na tyto pořady společně s dítětem, určovali mu délku doby sledování televize a aby během nebo po shlédnutí určitého pořadu vysvětlovali a diskutovali s dospívajícím divákem o jeho obsahové stránce. Je důležité učit dítě, aby rozumným způsobem kombinovalo televizi s tištěnými médii i volnočasovými aktivitami. Tím se mediální prostředek může stát současně prostředkem výchovným, který v prostředí rodinném, doplňuje výchovnou roli rodiny.

Analýza pozitivních a negativních vlivů masmédií, které působí na osobnostní, mravní i citovou složku dospívajícího dítěte a problematika prevence jsou hlavními předměty této bakalářské práce.

Klíčová slova: dítě, mládež, masmédia, účinky, rodina, školské zařízení, prevence.

Annotation

KUBERA, Petr. *The Influence of the Media on the Child's Personality*. Brno: The University of Tomas Bata in Zlin, the Institute of Interdisciplinary Studies Brno. 62 Pp. Bachelor Degree Thesis.

Mass media of communication in the approach of the present modern society are considered not only with the laymen but also with the specialists to be phenomena still causing a stir in the world and in the continuous technological evolution unceasingly improving themselves and replacing the original information products. Producers still introduce new products of mass media and their components on the market. Their main feature is mostly speed in the data processing and their further spreading across the whole social spektrum. Mass media of communication influence in an important way the lives of not only children and young people but also of the adult population. These phenomena play a bigger role in our social life, above all in the upbringing of youth in families and in pedagogical and working environment.

The points at issue of the effect of the negative influence of mass media on the psychic, emotional and moral evolution belong to the most discussed. The biggest threat for children represent indisputably pornography and medial violence that appears on TV screens almost in every film and also in programmes for the youngest audience. Unreplaceable responsibility in the upbringing of children and young people play parents, educationalists and also TV programme authors. The most effective prevention based on democratic principles is represented by legal guardians who should make such conditions for the youngest audience that would enable them to acquire a healthy approach to the use of mass media. Parents should not only choose appropriate programmes for children but should also watch these programmes with them, set the length of watching time, discuss and explain the content of the programme. It is important to teach the child to combine television programmes with printed media and free time activities in a reasonable way. Mass media can become at the same time also means for education that in the family environment complements the educational role of the family.

The analysis of positive and negative influence of mass media on the child's personality moulding and the points at issue of the prevention of these pathological phenomena are the main topics of this paper.

Keywords: child, young people, mass media, effects, family, educational institutions, prevention.

Seznam literatury

a) Zákony a preventivní programy MŠMT

1. Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon* v platném znění.
2. Zákon č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže* v platném znění.
3. Zákon č. 231/2001 Sb., *o provozování rozhlasového a televizního vysílání* v platném znění.
4. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, ODBOR PRO MLÁDEŽ. *Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení*. Praha: vyt. Čihák tisk, 2001, s. 14, 26-32, 36-37.
5. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, ODBOR PRO MLÁDEŽ. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: vyt. Čihák tisk, 2002, s. 6-9.

b) Literatura

1. BEDNÁŘ, P., et al. *Dějiny českých médií v datech, rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, 9, 183, 193 s. ISBN 80-246-0632-1.
2. BARTÁK, J., a kol. *Média jako překážka v komunikaci*. vyd. Praha: Vivo a Votobia, 2003, 69-71 s. ISBN 80-7220-141-7.
3. BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny Československé žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1981, 17-18, 231 s. ISBN neuv.
4. BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 2001, 148-151, 355-367, 375-385 s. ISBN 80-85947-67-6.
5. CEJPEK, J. *Informace, komunikace a myšlení*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 13-15, 69-71 s. ISBN 80-246-1037-X.

6. DAVID, R. *Úmluva o právech dítěte a její charakteristika. Mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokument. Rodina a základy rodinného práva.* 1. vyd. Olomouc: nakl. Olomouc, 1999, 47 s. ISBN 80-7182-076-8.
7. DEMEL, J. *Internet pro začátečníky.* 11. publikace Praha: Neklan, 1996, 7-8 s. ISBN 80-901718-1-8.
8. DOBROVOLSKÁ, D., et al. *Slovo o vývoji a výchově dítěte.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, 5-6 s. ISBN – neuv.
9. GILLNEROVÁ, I., et al. *Slovník základních pojmů z psychologie.* 1. vyd. Praha: Nakl. učebnic Fortuna, 2000, 15, 64-65 s. ISBN 80-7168-683-2.
10. CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži.* 2. vyd. Praha: MV ČR – odbor personální práce a vzdělávání, 1998, 5-6 s. ISBN neuv.
11. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ. *Média a společnost. Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace.* 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 15-17, 30, 151 s. ISBN 80-7178-697-7.
12. JŮVA, V., et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium.* Vyd. Brno: Paido, 2001, 10, 23-27, 55, 64 s. ISBN 80-85931-95-8.
13. KOHOUTEK, R. *Sociální psychologie.* Vyd. Brno: IMS, 2004, 5, 17-18 s. ISBN neuv.
14. KÖPPLOVÁ, B., KÖPPL, L. *Dějiny světové žurnalistiky. Celý svět je v novinách.* 1. vyd. Brno: Novinář, 1989, 12, 20-23 s. ISBN 80-7077-216-6.
15. KRAUS, B., et al. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky.* Vyd. Brno: Paido, 2001, 13, 54, 56, 80-81, 164-166 s. ISBN 80-7315-004-2.
16. KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace.* 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, 162 s. ISBN 80-7184-334-X.
17. MAŇÁK, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a psychologie. Příspěvek ke vzdělávání učitelů.* vyd. Brno: Paido, 1998, 57-58 s. ISBN 80-85931-58-3.
18. MAZÁNKOVÁ, L., et al. *Sociologie rodiny II. Vybrané kapitoly.* Vyd. Brno: IMS, 2004, 6-9 s. ISBN neuv.

19. McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 21-22, 340-341, 359-360, 365 s. ISBN 80-7178-200-9.
20. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000, 157 –164, 167-176 s. ISBN 80-200-0690-7.
21. NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, 248-249 s. ISBN 80-200-0993-0.
22. NEVORÁNEK, J., ŘEHOŘ, A. *Kapitoly ze sociologie rodiny*. Vyd. Brno: IMS, 2004, 4, 6-8 s. ISBN neuv.
23. PAVLÁT, L. *Tajemství knihy*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1988, 231 s. ISBN neuv.
24. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1996, 17 s. ISBN 80-901896-5-2.
25. PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2004, 257 s. 322 ISBN 80-7178-772-8.
26. SAK, P., SAKOVÁ K. *Mládež na křižovatce*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 2004, 108-110, 113-114, 122-123 s. ISBN 80-86320-33-2.
27. SEKOT, A. *Sociologické texty 2 ke studiu sociální pedagogiky*. 3. vyd. Brno: IMS, 2004, 6,11 – 12 s. ISBN neuv.
28. VÍZDAL, F. *Základy psychologie I*. 3. vyd. Brno: IMS, 2003, 16-18, 28-31 s. ISBN neuv.
29. VLASÁK, R. *Světový informační průmysl*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999, 31-33, 39 s. ISBN 80-7184-840-9.

c) prameny

1. Periodika. *100+1 zahraniční zajímavost*, č. 16/2006, 26-27 s. ISSN 0322-9629.
2. Noviny. *Mladá fronta DNES*. Vyd. dne 3.12.2005, věda C/9 s.
3. <http://www.comin.cz/pismo/vyvoj.html>.
4. <http://www.libri.cz/data/pdf/362.pdf>.
5. http://www.elektrotechnickestavebnice.xf.cz/ucebni_pomucky.htm.
6. <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/svejda-ztv.htm>.
7. <http://www.rodina.cz/clanek3397.htm>.
8. <http://www.portal.cz/scripts/detail.asp?id=4396&tmplid=27>.
9. <http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2006/pp0710.html>.
10. <http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2006/otr060419.html>.
11. http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2004/pp0924_policie.html.
12. <http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2006/pp0710.html>.
13. <http://10.8.72.2/policie/prevence/ajax/2006/otr060419.html>.
14. http://10.8.72.2/zpravy/2006/neslysicsi_0717.html.
15. http://10.8.72.2/zpravy/2006/formular_neslysicsi.jpg.
16. http://10.8.72.2/rs_atlantic/project/article.php?id=10631.
17. http://10.8.72.2/rs_atlantic/project/article.php?id=18326.
18. http://10.8.72.2/rs_atlantic/project/article.php?id=18329.
19. http://10.8.72.2/rs_atlantic/project/article.php?id=18551.
20. Popis činnosti preventivního pracovníka na obvodním ředitelství Prahy IV, Policie ČR – pracovní náplň.
21. Výroční zpráva o činnosti ZŠ Krásovy domky v Pelhřimově, přístup z www.krasovy-domky.cz.
22. Historie ZŠ Mendíků v Praze 4, přístup z www.zsmendiku.cz.

DOTAZNÍK

1. **Uveďte svůj věk a pohlaví.**
2. **Uveďte školu a třídu, kterou navštěvujete.**
3. **Kolik času trávíte denně u televize?**
a) méně než 1 hodinu b) 1-2 hodin c) 3-4 hodin d) nebo více hodin
4. **Televize je pro Vás zdrojem?**
a) informací b) zábavy
5. **Které pořady v televizi nejraději sledujete a proč?**
6. **Ovlivňuje Vás televize při rozhodování o tom, jak budete trávit svůj volný čas?**
7. **Kolik času trávíte denně četbou?**
a) méně než 1 hodinu b) 1-2 hodin c) 3-4 hodin d) nebo více hodin
8. **Kniha je pro Vás?**
a) zdrojem informací b) druhem zábavy
9. **Které knihy nejraději čtete a proč?**
10. **Kombinujete četbu a televizi ?**
11. **Jaký je podle Vašeho názoru vliv televize na Váš život?**
a) pozitivní b) negativní c) žádný
12. **Jaký je podle Vašeho názoru vliv čtení knih na Váš život?**
a) pozitivní b) negativní c) žádný

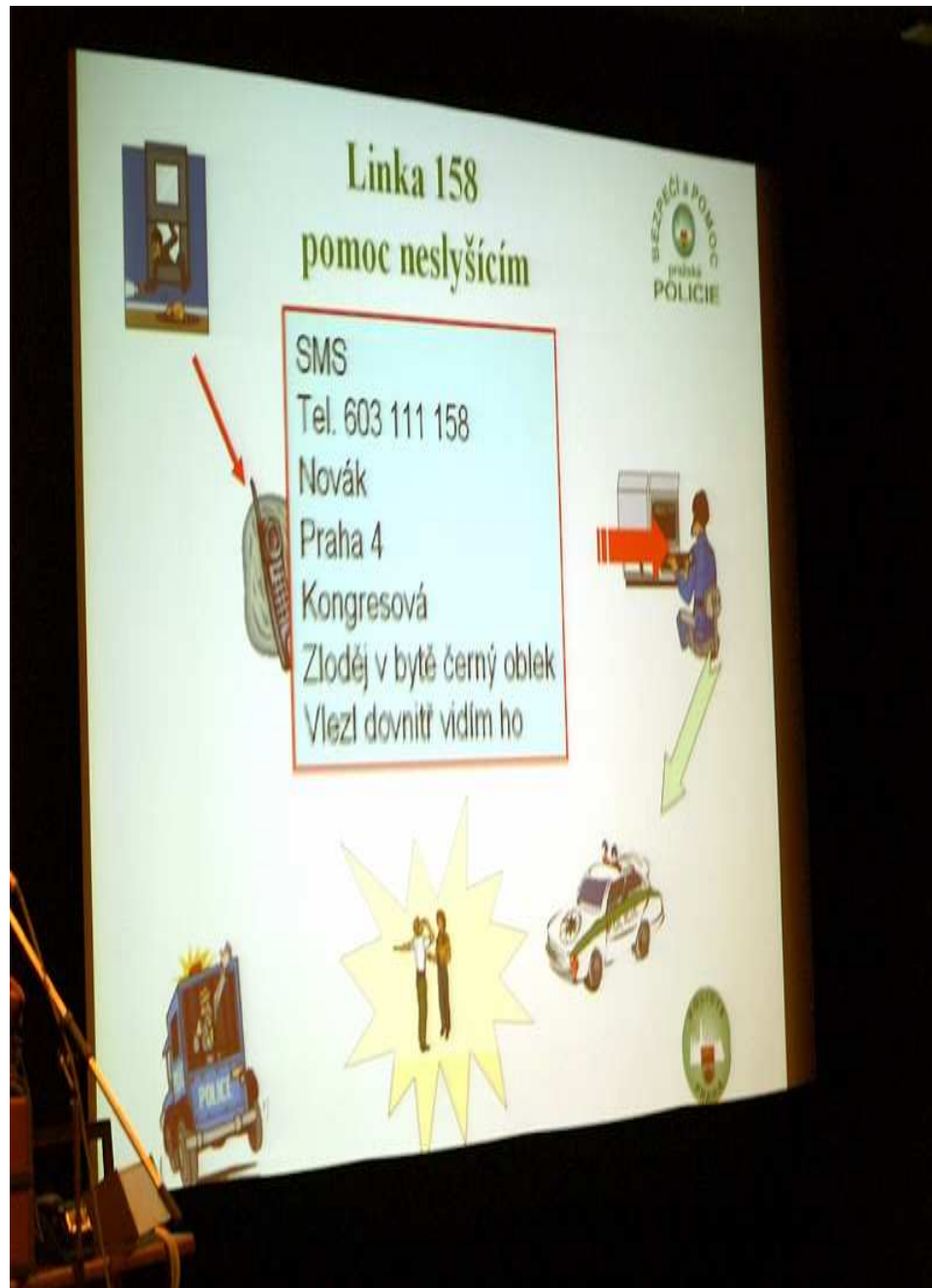

Schéma nahlášení trestného činu neslyšící osobou prostřednictvím SMS na Linku 158.

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov				
Věk	Pohlaví		Žáci celkem	Podíl v %
	Ženy	Muži		
14 let	23	15	38	76%
15 let	3	9	12	24%
žáci celkem	26	24	50	100%

Tab. č. 1: Respondenti uvedli svůj věk a pohlaví

Graf č. 1: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

Třída	ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov		Žáci celkem	Podíl v %
9.A	12	15	27	54%
9.B	14	9	23	46%
Žáci celkem	26	24	50	100%

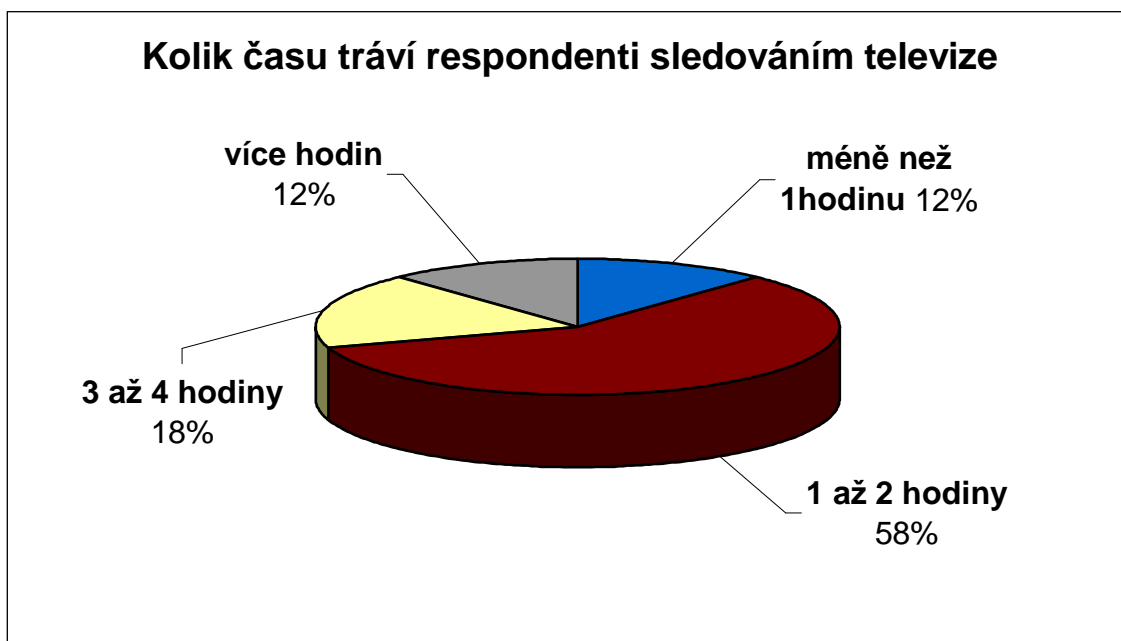
Tab. č. 2: Respondenti uvedli svou školu a třídu

Graf č. 2: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
méně než 1 hodinu	3	1	2	0	6	12%
1 - 2 hodiny	8	9	4	8	29	58%
3 - 4 hodiny	3	1	1	4	9	18%
více hodin	1	1	2	2	6	12%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

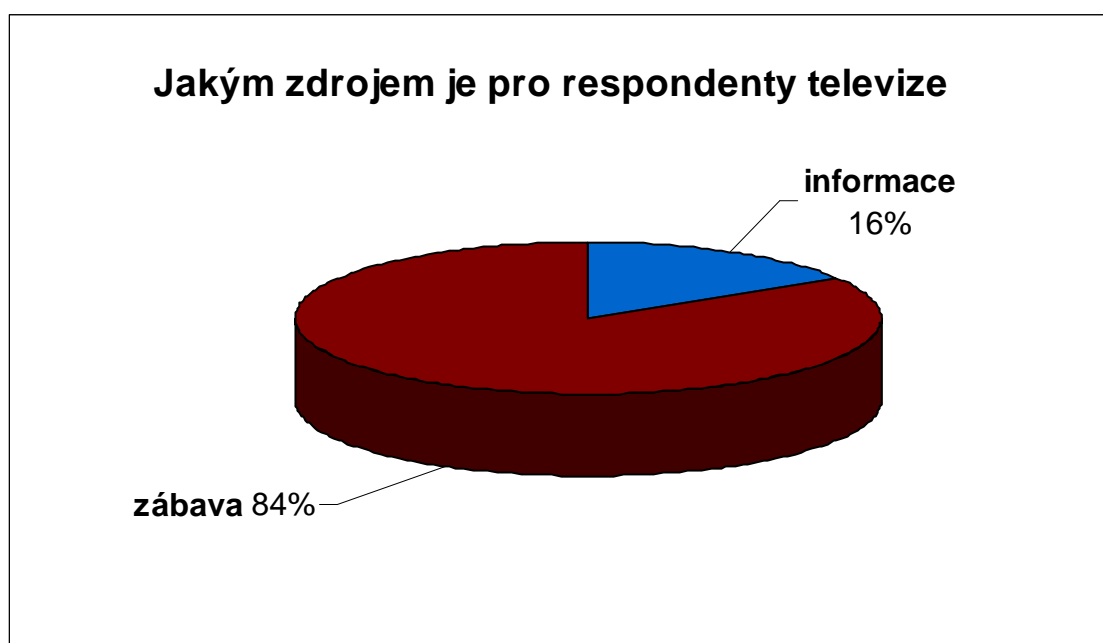
Tab. č. 3: Kolik času tráví respondenti sledováním televize (denně)

Graf č. 3: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
informace	4	1	2	1	8	16%
zábava	11	11	7	13	42	84%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

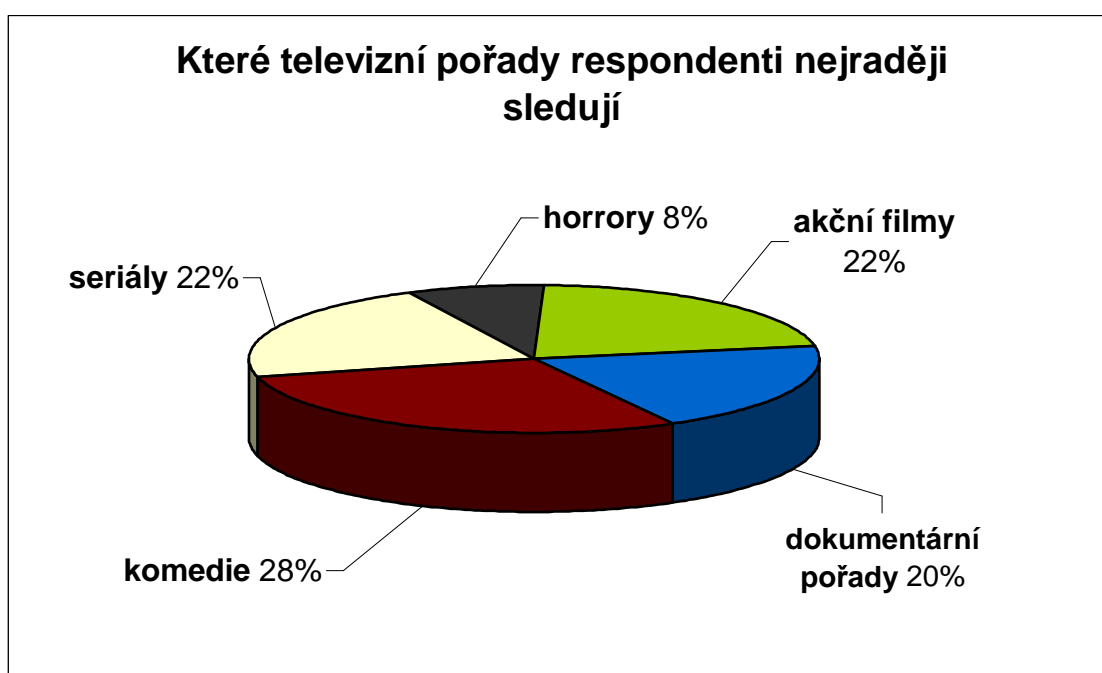
Tab. č. 4: Jakým zdrojem je pro respondenty televize

Graf č. 4: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
dokumentární pořady	4	2	3	1	10	20%
komedie	3	4	2	6	15	28%
akční filmy	6	0	5	0	11	22%
horror	2	0	0	2	4	8%
seriály	0	6	0	5	11	22%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

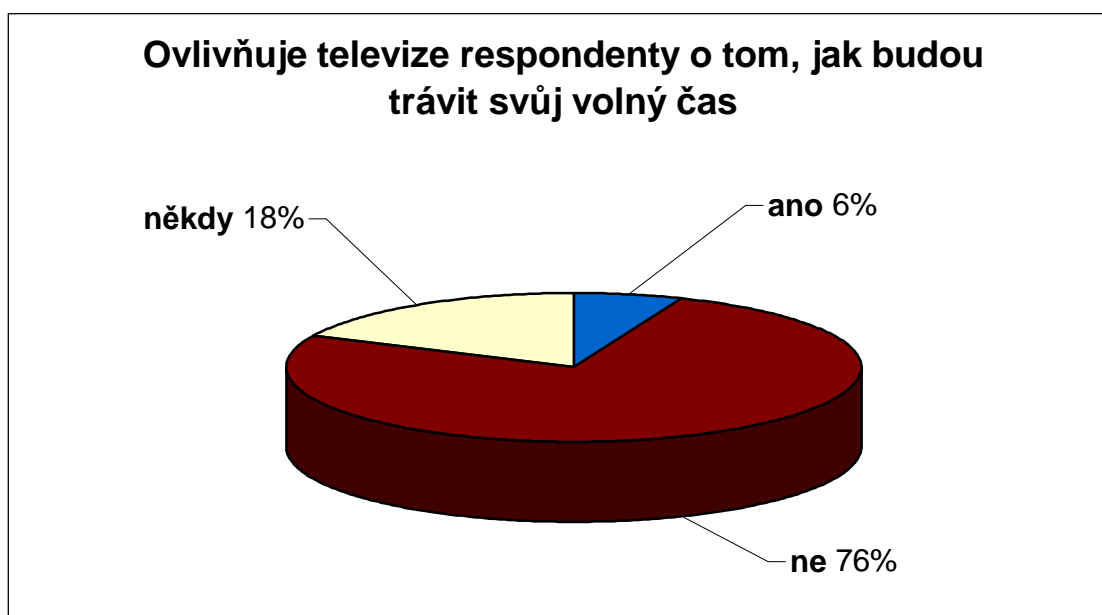
Tab. č. 5: Které televizní pořady respondenti nejraději sledují

Graf č. 5: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
ano	0	0	0	3	3	6%
ne	10	8	9	11	38	76%
někdy	5	1	3	0	9	18%
Žáci celkem	15	9	12	14	50	100%

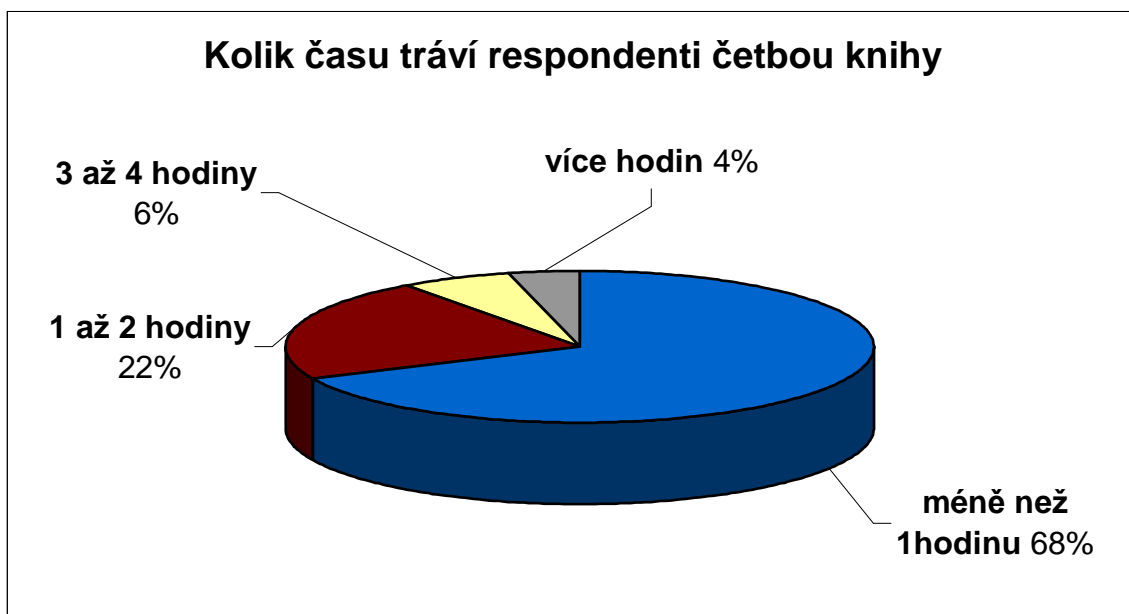
Tab. č. 6: Ovlivňuje televize respondenty o tom, jak budou trávit svůj volný čas

Graf č. 6: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
méně než 1 hodinu	10	6	8	10	34	68%
1 - 2 hodiny	4	5	1	1	11	22%
3 - 4 hodiny	1	1	0	1	3	6%
více hodin	0	0	0	2	2	4%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

Tab. č. 7: Kolik času tráví respondenti četbou knihy (denně)

Graf č. 7: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
informace	7	2	5	4	18	36%
zábava	8	10	4	10	32	64%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

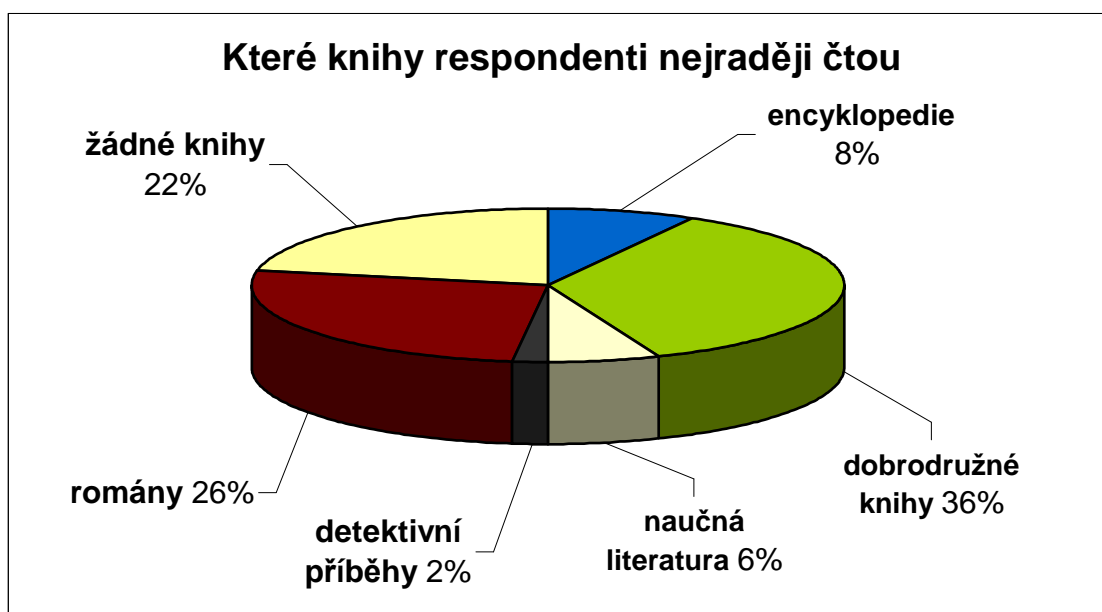
Tab. č. 8: Jakým zdrojem je pro respondenty kniha

Graf č. 8: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
encyklopedie	2	0	0	2	4	8%
dobrodružné knihy	7	6	2	3	18	36%
naučná literatura	2	0	1	0	3	6%
detektivní příběhy	0	0	1	0	1	2%
romány	0	5	0	8	13	26%
žádné knihy	4	1	5	1	11	22%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

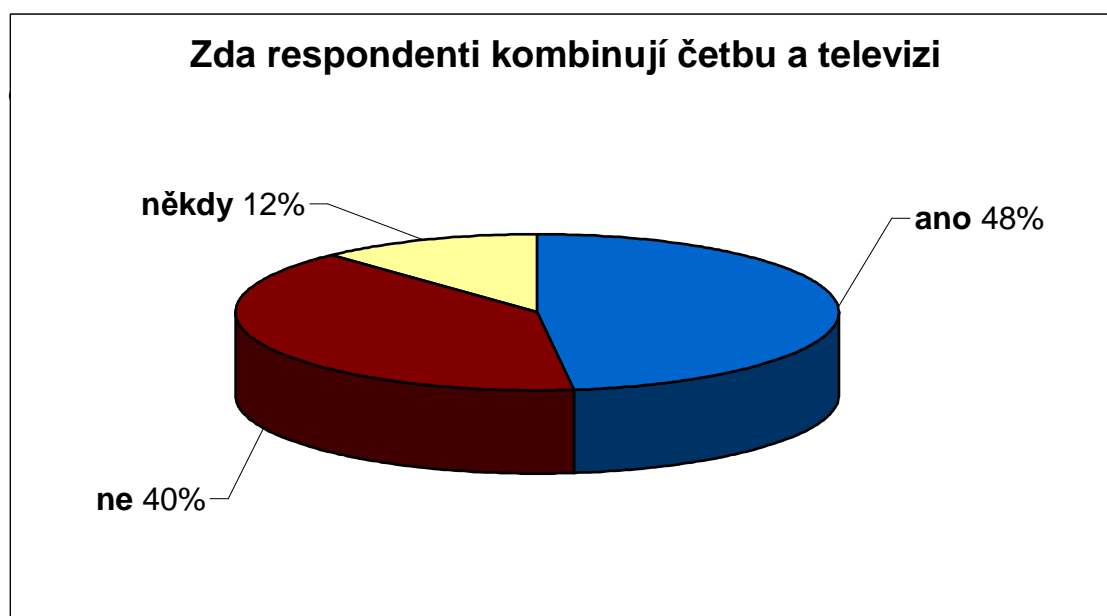
Tab. č. 9: Které knihy respondenti nejraději čtou

Graf č. 9: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
ano	9	9	2	4	24	48%
ne	4	1	7	8	20	40%
někdy	2	2	0	2	6	12%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

Tab. č. 10: Zda respondenti kombinují četbu a televizi

Graf č. 10: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
pozitivní	8	3	1	5	17	34%
negativní	2	3	2	1	8	16%
žádný	5	6	6	8	25	50%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

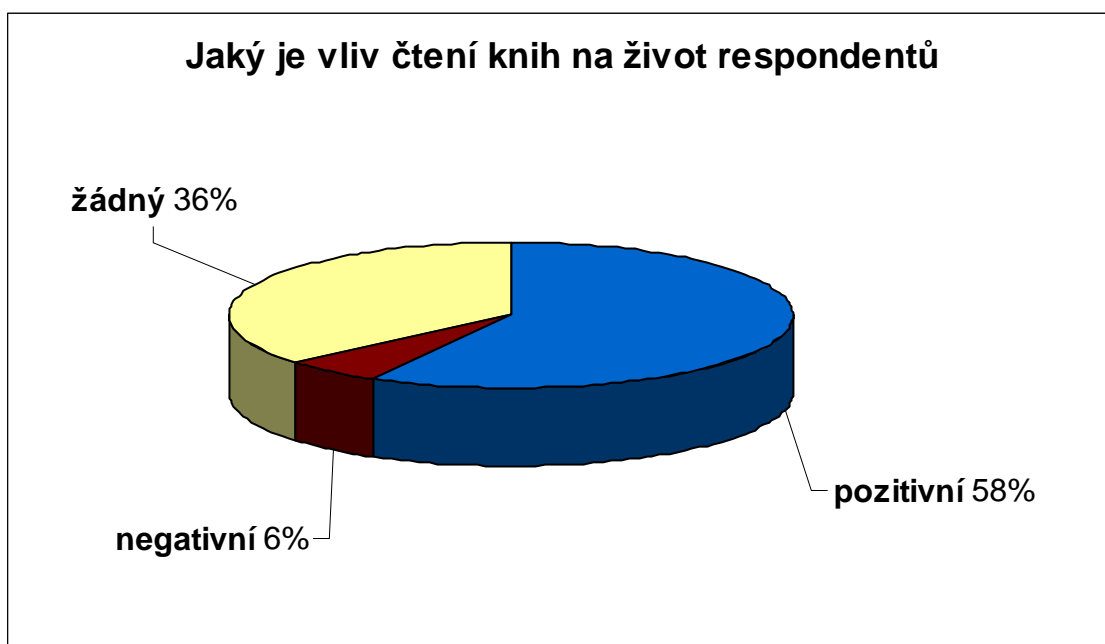
Tab. č. 11: Jaký je vliv televize na život respondentů

Graf č. 11: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
pozitivní	12	10	1	6	29	58%
negativní	0	0	1	2	3	6%
žádný	3	2	7	6	18	36%
Žáci celkem	15	12	9	14	50	100%

Tab. č. 12: Jaký je vliv čtení knih na život respondentů

Graf č. 12: ZŠ Krásovy domky, Pelhřimov

ZŠ Mendíků, Praha 4				
Věk	Pohlaví		Žáci celkem	Podíl v %
	Ženy	Muži		
14 let	14	14	28	56%
15 let	9	13	22	44%
žáci celkem	23	27	50	100%

Tab. č. 13: Respondenti uvedli svůj věk a pohlaví

Graf č. 13: ZŠ Mendíků, Praha 4

Třída	ZŠ Mendíků, Praha 4		Žáci celkem	Podíl v %
9.A	14	14	28	56%
9.B	13	9	22	44%
Žáci celkem	27	23	50	100%

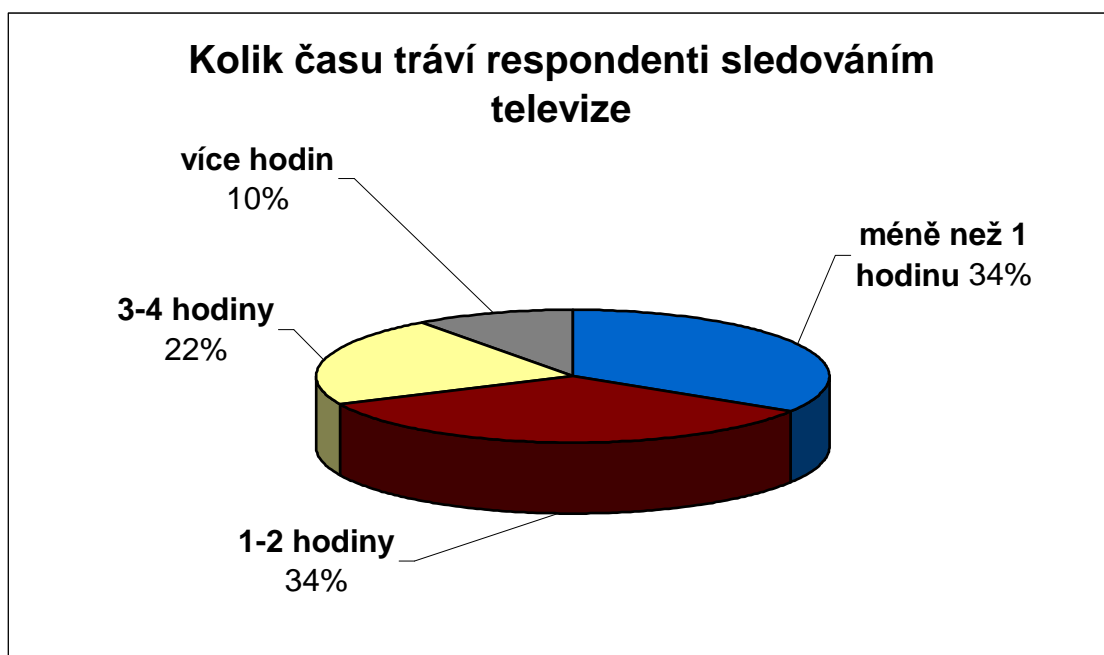
Tab. č. 14: Respondenti uvedli svou školu a třídu

Graf č. 14: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
méně než 1 hodinu	5	2	4	6	17	34%
1 - 2 hodiny	4	6	5	2	17	34%
3 - 4 hodiny	3	4	3	1	11	22%
více hodin	1	2	2	0	5	10%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

Tab. č. 15: Kolik času tráví respondenti sledováním televize (denně)

Graf č. 15: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
informace	3	6	5	4	18	36%
zábava	10	8	9	5	32	64%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

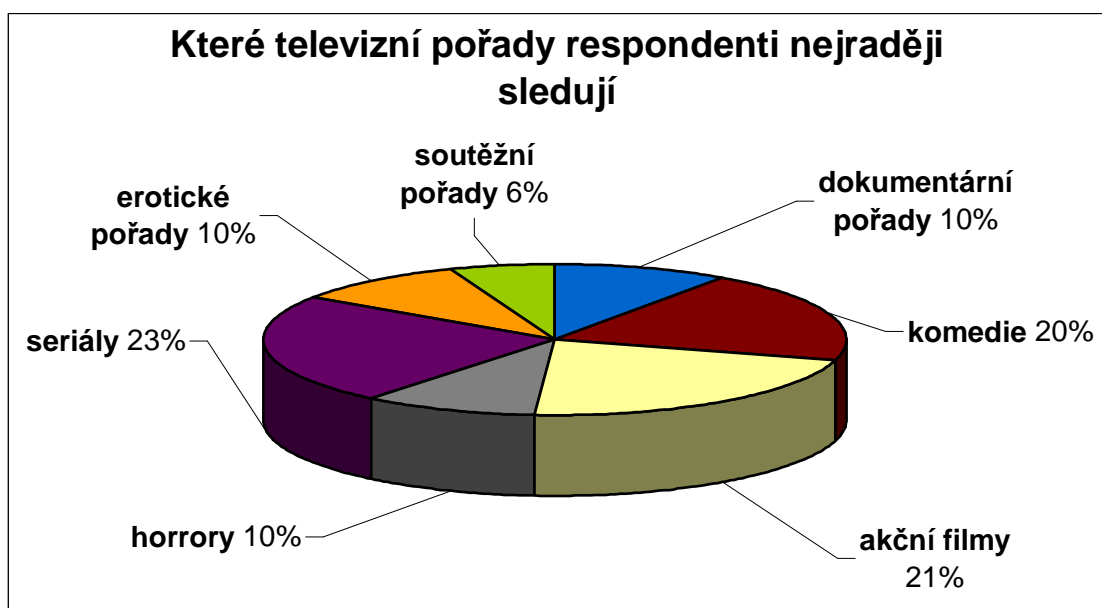
Tab. č. 16: Jakým zdrojem je pro respondenty televize

Graf č. 16: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
dokumenty	3	0	2	0	5	10%
komedie	1	5	0	4	10	20%
akční filmy	5	0	5	1	11	21%
horror	1	0	4	0	5	10%
seriály	0	7	0	5	12	23%
erotické pořady	3	0	2	0	5	10%
soutěžní pořady	0	2	1	0	3	6%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

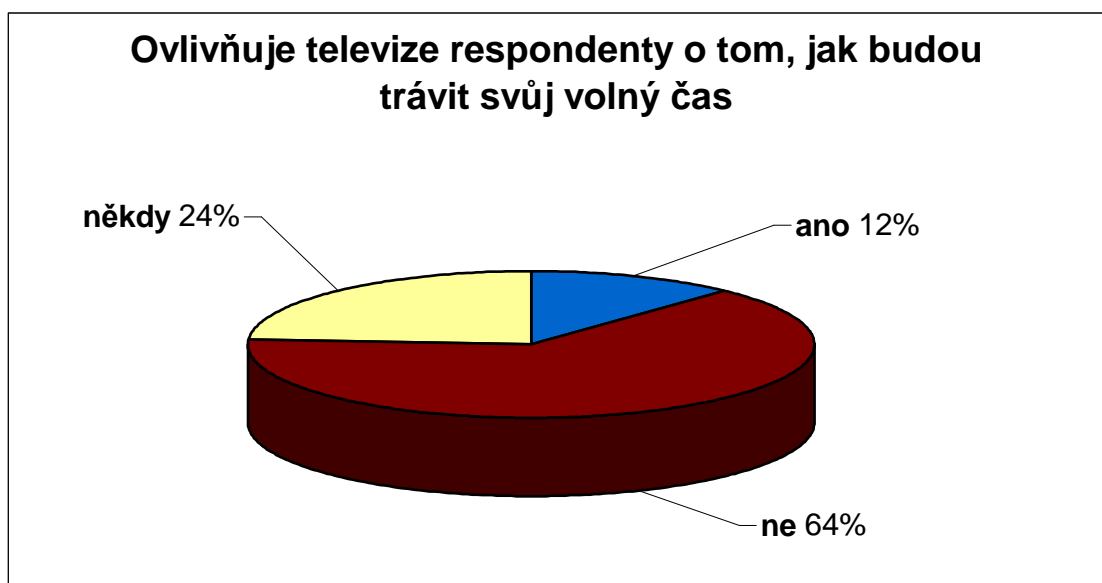
Tab. č. 17: Které televizní pořady respondenti nejraději sledují

Graf č. 17: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
ano	2	1	3	0	6	12%
ne	8	10	7	7	32	64%
někdy	3	3	4	2	12	24%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

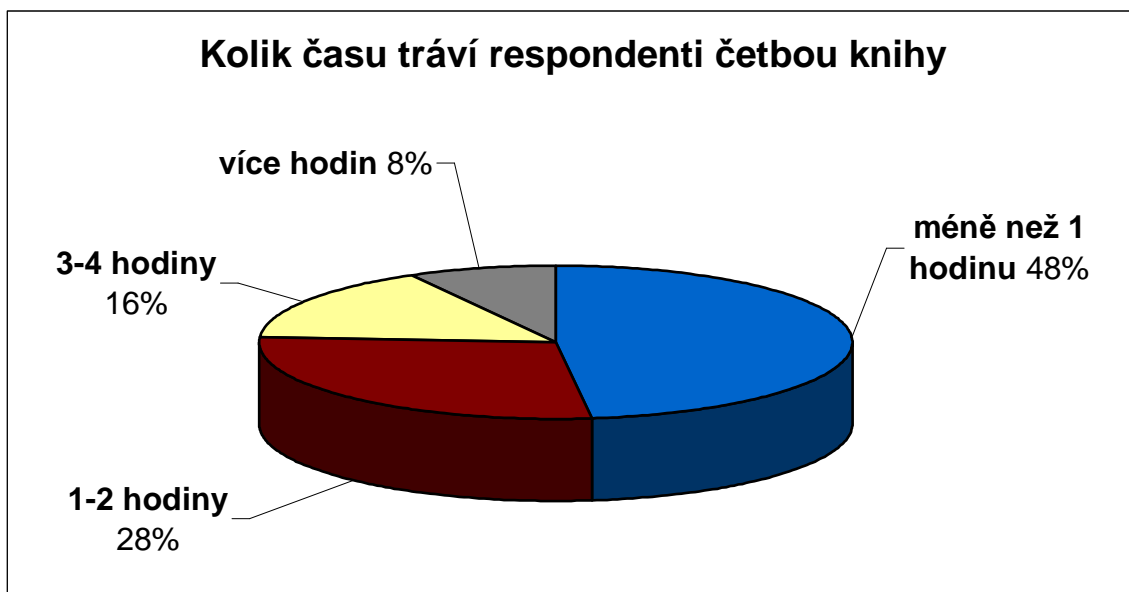
Tab. č. 18: Ovlivňuje televize respondenty o tom, jak budou trávit svůj volný čas

Graf č. 18: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
méně než 1 hodinu	8	6	5	5	24	48%
1 - 2 hodiny	2	5	4	3	14	28%
3 - 4 hodiny	3	1	3	1	8	16%
více hodin	0	2	2	0	4	8%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

Tab. č. 19: Kolik času tráví respondenti četbou knihy (denně)

Graf č. 19: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
informace	7	5	4	5	21	42%
zábava	6	9	10	4	29	58%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

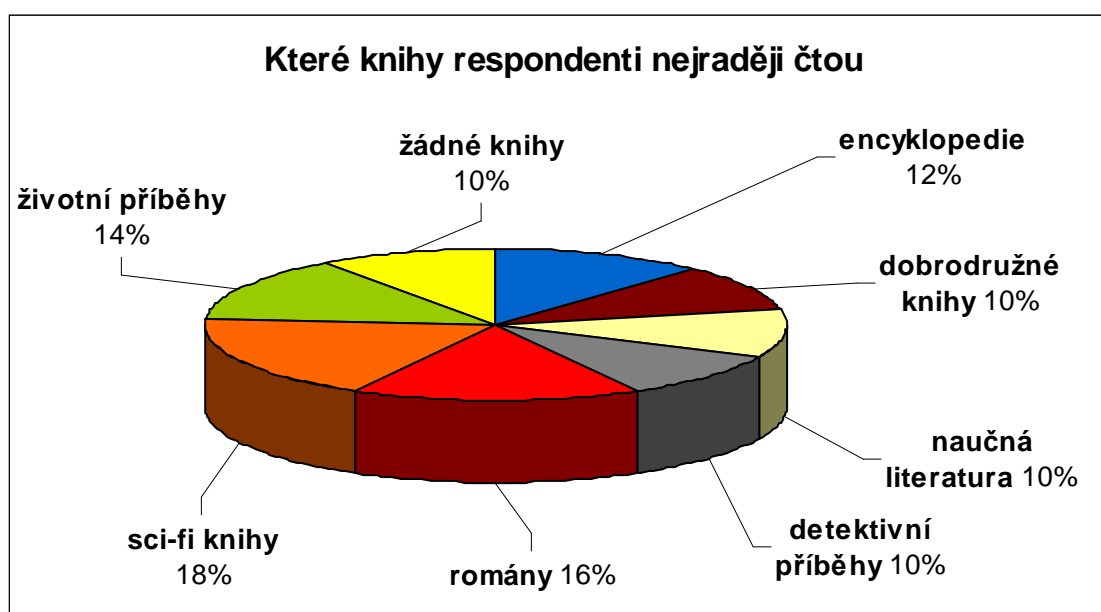
Tab. č. 20: Jakým zdrojem je pro respondenty kniha

Graf č. 20: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
encyklopedie	2	3	0	1	6	12%
dobrodružné knihy	3	0	2	0	5	10%
naučná literatura	0	2	3	0	5	10%
detektivní příběhy	3	0	2	0	5	10%
romány	0	5	0	3	8	16%
sci-fi knihy	4	0	5	0	9	18%
životní příběhy	0	4	0	3	7	14%
žádné knihy	1	0	2	2	5	10%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

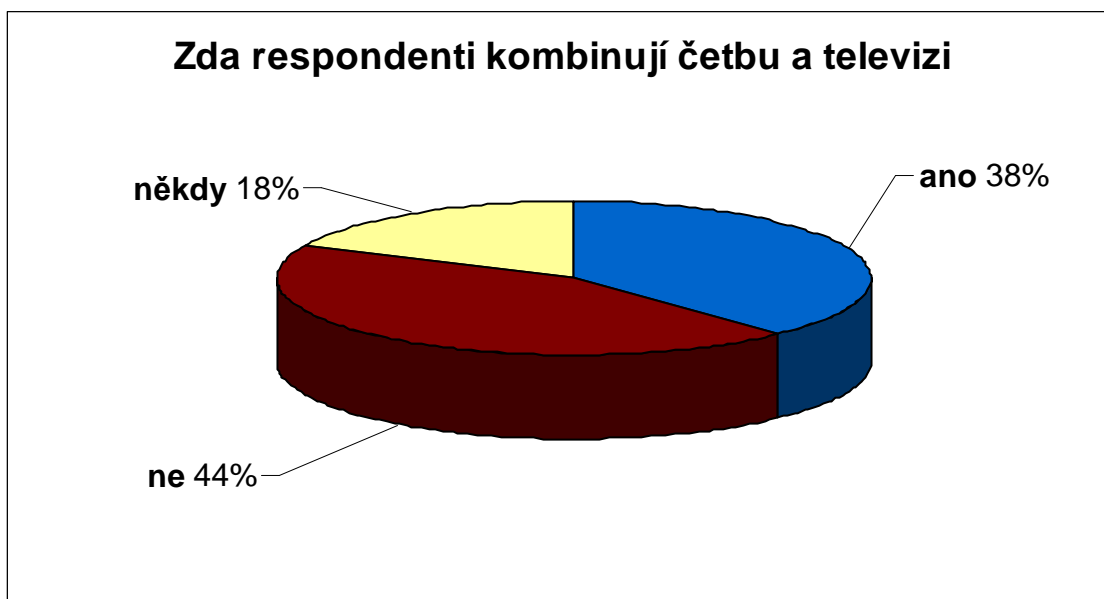
Tab. č. 21: Které knihy respondenti nejraději čtou

Graf č. 21: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Odpověď	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
ano	5	7	4	3	19	38%
ne	6	3	7	6	22	44%
někdy	2	4	3	0	9	18%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

Tab. č. 22: Zda respondenti kombinují četbu a televizi

Graf č. 22: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
pozitivní	4	6	4	2	16	32%
negativní	7	5	4	5	21	42%
žádný	2	3	6	2	13	26%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

Tab. č. 23: Jaký je vliv televize na život respondentů

Graf č. 23: ZŠ Mendíků, Praha 4

ZŠ Mendíků, Praha 4						
Zvolená možnost	Třída 9.A		Třída 9.B		Žáci celkem	Podíl v %
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky		
pozitivní	3	4	6	4	17	34%
negativní	2	4	3	2	11	22%
žádný	8	6	5	3	22	44%
Žáci celkem	13	14	14	9	50	100%

Tab. č. 24: Jaký je vliv čtení knih na život respondentů

Graf č. 24: ZŠ Mendíků, Praha 4